

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Incllyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Tertium

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Titulus IV. De Clericis non residentibus in Ecclesia vel præbenda.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74526](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74526)

TITULUS IV.

De Clericis non residentibus in Ecclesia
vel præbenda.

CAPVT I.

Ex Concilio (a) Sardicensi.

NON liceat Episcopo de civitate sua transire ad aliam. Manifesta est enim (b) causa pro quo facere hoc attentat. Cùm nullus sit inventus Episcopus, qui ad minorem de majori civitate transiret,

NOTÆ.

1. (a) *Sardicensi* Can. 1. ut legitur apud Burchardum lib. 1. Decreti, cap. 79. Ivonem p. 5. cap. 185. & in 1. collect. sub hoc tit. cap. 1. & apud Antonium Augustinum lib. 4. epist. tit. 27. cap. 17. ex quibus codicibus constat primò, canonem hunc mutilum referri in hac sexta collectione, cùm desit Offi Episcopi Cordubensis propositio, prout refertur in dicto can. 1. in illis verbis: *Offi Episcopus dixit: Non minus mala consuetudo, quam perniciofa corruptela funditus eradicanda est, ne cui liceat Episcopo de sua civitate ad aliam civitatem transire. Manifesta est enim causa, quâ hoc facere tentant, cùm nullus in hac re inventus sit Episcopus, qui de majore civitate ad minorem transiret. Unde apparet, avaritia eos ardore inflammati, & ambitioni fervore, & ut dominationem exerçant. Si ergo omnibus placet huiusmodi pernicios, austerius vindicetur, nec laicam communionem habeat qui talis est. Universi dixerunt: Placet. Offi Episcopus dixit: Etiam si talis aliquis existerit temerarius, ut forsi-*

tan excusationem afferat, quòd populi litteras acceperit, cùm manifestum sit praemio, & mercede paucos, qui fidem sinceram non habent, potuisse corrumpi, ut clamarent in Ecclesia, & ipsum petere viderentur Episcopum; omnino has fraudes demandasse arbitror, ita ut nec laicam communionem in sine accipiat talis. Quod si vobis omnibus placet, statuite. Universi dixerunt: Placet. Quæ posteriora verba reperuntur in cap. 2. de elect. ubi ea exposui. Secundò textum hunc potius compilari debuisse sub titulo de translat. Episcop. Præsens canon maximè factus est contra Eusebium prius Beryti, postea Nico-medie, & Constantinopolis Episcopum, ut apparet ex epistola synodali Alexandrinorum apud Athanasium apolog. 2. ut notavit Dartis in 15. dist. fol. 90. Concilii Sardicensis historiam dedi in dicto cap. 2.

(b) *Causa.* Ambitio videlicet, ut ex sequentibus verbis constat; quæ procul abesse debet ab his translationibus, ut latè probavi in 1. de translat. Episc.

CAPVT II.

(a) Ex gestis Romanorum Pontificum.

(b) **L**Eo III natione Romanus, consilio (c) Lotharii, & Ludovici Imperatorum, sanctam & venerandam LXVII. Episcoporum in Ecclesia beati Petri Synodum congregavit. In hac Synodo Anastasius presbyter Cardinalis tituli B. Marcelli ab (d) omnibus canonicè est (e) depositus, eo quod parochiam suam per annos quinque contra canonum instituta deferuit, & in alienis usque hodie demoratur.

NOTÆ.

1. (a) *EX gestis.* Ita legitur in prima collectione, sub hoc tit. cap. 2. & rectè; nam textus iste transcriptus est ex veteri codice, quod dicebatur Compendium historicum, & gestarum rerum; ex quo verba huius textus retulit Baronius tom. 10. anno 853. & ferè eisdem verbis idem narrat Anastasius Biblioth. anno 853. in Leone IV. illic: *Inter hæc verò, quæ superius scripta sunt, cepit crebrò nominatus sanctissimus Præsul de singulis Ec-*

clesiarum Rectoribus, videlicet Episcopis, Presbyteris, Diaconibus, atque omnium Christianorum militia curam, sollicitudinemq; habere præcipuam. Volens itaque sicuti & factum est, ex prisca auctoritatis normam præponere, Christo iuvante normam, qualiter unusquisq; eorum vitam castam & sobriam duceret; & Deo, cui semper irreprehensibiliter famulatum debemus impendere, in omnibus complaceret; tunc demùm sancti ei Spiritus gratiâ revelante unâ cum consilio serenissimorum Lotharii, & Ludovici Imperatorum, anno Imperii eorum quinto & trigésimo.

gestino, atque Pontificatus jam dicti Presulis septimo, mensis Decembris, die 8, indictione secunda, sanctam Synodum congregavit. In quam ipse Catholici, & Apostolici viri, quam & alium eo sexaginta, & septem Episcopi refederunt. Ex quibus quatuor Episcopi ab Imperatoribus designati, Joseph Eporegensi, Nottingo Brixienfis, Petrus Spoletinus, & alius Petrus Aretinus: inter quos etiam Paulus Diaconus, sancte Ravennatis Ecclesie residens, vicem tenens Joannis Archiepiscopi sui, abique Presbyteri, & Diaconibus, & Clero sancte matris Ecclesie. Et tunc coram omnibus quadragesima & duo capitula, que profecto ad salutem, & lucrum omnium christianorum hominum pertinere noscuntur, per Diacones sancte, & universali Ecclesia Sedis sui precipi. Quae etiam capitula, ut in futurum ab omnibus illibata serventur, post cetera decreta Pontificatus in sanctis canonibus fuisse adscribi. Quatenus omnes Episcopi hujus auctoritatis exemplum ante oculos habeant, & suos possint melius instruere, & erudire subiectos. In hac denique post cetera Synodo Anastasius Presbyter Cardinalis tituli S. Marcelli, ab omnibus canonicè est depositus, eo quod parochiam suam per annos quinque contra canonum iustitiam deseruit, & in aliena usque hodie demoratur. Quis enim neque ad duo pro eo congregata Concilia venire vellet, neque per Apostolicas epistolas, neque per tres vocatus Episcopus, Nicolaum videlicet, Patronacium, & Joannem, idem merito uno consensus, secundam quod de talibus in sacris continetur canonibus, eam sancta Synodus deposuit, & sacerdotali honore privavit. Anno, mense, die, & indictione superius adnotata. Et hæc Anastasius. Unde ex eodem libro citatur textus in cap. Agatho 21. 63. dist. Ut autem plenè hujus damnationis historia comprehendatur, libet transcribere acta ipsius Synodi super hac damnatione, quæ ex illo veteri codice refert Baronius tom. 10. annal. anno 853. num. 84. in hæc verba: Imperantibus Dominis piissimis, perpetuis Augustis, Lothario à Deo coronato, pacifico & magno Imperatore, anno trigésimo septimo; sed, H. Ludovico à Deo coronato, ejus filio novo Imperatore, anno quinto, mensis Decembris, die octava, indictione secunda, in civitate nova, cujus vocabulum Leonina est, intra Ecclesiam, ubi corpus beatissimi Petri Apostolorum Principis conditum est: Leo Episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus Missis sacratissimorum Imperatorum filiorum nostrorum Joseph Eporediensis Ecclesie Anastasi, seu Petro Spoletine, itemque Petro Aretine Ecclesie Episcopo, ac Nottingo Episcopo Brixienfis, universæque sancte Synodo hæc pariter congregatæ. Quod bene, ac pleniter nobiscum simul fratres charissimi, scitis, nunc iterum dilectioni vestre cognitum esse volumus; quoniam inligante ac suadente diabolo, Anastasius presbyter Cardinalis noster, quem nos in titulo beati Marcelli martyris atque Pontificis ordinavimus, contra statuta Patrum propriam Ecclesiam deserens, ecce jam per quinquennii tempus, in alienis parochiis, id est, Aquilejensibus, velut ovis errans, degere, ac temerè inhabitare presumpsit: quem etiam auctoritate suffulti canonica, Apostolicis litteris per tertiam & quartam vicem vocavimus. At ubi redire distulit, congregatis Episcoporum Conciliis, cum eum non potuissimus videre, vel habere specialem præsentiam; communi eum decreto san-

D. D. Gonzal. in Decretal. Tom. III. Pars I.

cta communione privavimus. Volentes siquidem per hujus excommunicationis censuram ad gremium sancte, à quo discesserat, matris Ecclesie personam reducere, juxta illud decimum sextum sancti magni Concilii Nicæni capitulum; in quo omnis necessitas presbyteris à propria Ecclesia discedentibus imponi præcipitur ac promulgatur: sed Apostolica monita, sanctique Concilii pro nihilo ducentes, erroris irretitus caligine, redire nullatenus voluit. Postmodum verò Ravennæ nobis cum piissimo, invictoque domino H. Ludovico Imperatore, spirituali filio nostro degenibus, ejus clementiam exoravimus, ut eundem presbyterum ad nos, suamque Ecclesiam reverti juberet. Quod omni alacritate nostro repromisit perficere Pontificum, diem constituens, atque denuntians, in quo eum remeare sanciret. Missos etiam Majestatis suæ nobiscum reliquit, Nottingum Brixientem, & Apeligsum Illustrum Comitem, qui revertentem illum nostro conspectui præsentarent. Quos expectantibus illic nobis ad diem statutum, & ultra, prædictus presbyter non advenit. At eundem Missi illum nobis repræsentare non posse professi sunt. Post transactum autem placitum, dum eum mandatis nostris temerè renitentem contempserimus, ita ut neque jussis Apostolicis obedire voluisset, neque sanctionis venerandi Concilii observatorem se, à quo sancta communione privatus existeret, exhibuisset, & plurimos sua læsione pestifera maculasset; quin & Domini Lotharii præstantissimi Imperatoris decreto redire jubenti, pertinacia suæ intemperantia restitisset: ne ulterius suo exemplo Ecclesiasticus ordo confunderetur, & christianitatis religio profanaretur; anathematis eum vinculo cum sacerdotum nostrorum consensu innotavimus. Ibi etiam præsto fuerunt idem dictus Nottingus Brixienfis Episcopus, & Adalgisus Illustris Comes, prædicti Missi Domini H. Ludovici serenissimi Imperatoris. His ita peractis, Ravennæ remeantes, advenimus Romam; ipseque jam factus presbyter cum Missis Imperialibus pervenit Clusium. Ad quem tres venerabiles Episcopos nostros cum vocationis litteris destinavimus, Nicolaum videlicet, Patronacium, & Joannem, monentes eum tam per se, quam per epistolas, quas ei per eosdem mandavimus, ut die quinto decimo mensis Novembris huius secundæ indictionis ad generalem Synodum absque omni dilatione vel mora occurrere debuisset: ille autem, ut semper, ita & nunc, in sua inquietudine, atque audacia perseverans, venire (ut omnes modò nobiscum cernitis) distulit, atque contempsit. Nos post tantas vocationes, tantoque labores, quos unà vobiscum pro eo tribuimus, quid aliud nunc facere, vel agere possumus, nisi ut Canonum promulgationem, in illius indisciplinam mentem, vobiscum venerabilibus Imperialibus Missis charissimis in Christo fratribus, nec non cum cæteris Episcopis, atque Presbyteris, ac Synodo residentibus, atque stantibus Diaconibus, atque reliquo Clero, in eum communitè inferamus, quæ de talibus in tertio Antiocheni Concilii capitulo luce clariùs continetur? At omnes Episcopi in sancta Synodo residentes dixerunt: Vestre Sanctitati, si placeat, veniant in medium venerabiles Episcopi, per quos cum vestris Apostolicis litteris accersiti

I decrevi

deceperunt. Illico surrexerunt, Nicolaus videlicet, Patronachus, & Joannes Episcopi, & coram omnibus voce clara dixerunt: Nos secundum iussionem Beatissimi Praefuli nostri praesentialiter verbis & litteris eum vocabimus, quarum exemplaria, ten (ut cernitis) in manibus, & si vobis placet, legantur. Sancta Synodus dixit: Legantur. Tunc relecta sunt per Theodorum notarium & scribarum sanctae Romanae Ecclesiae, in quibus continebatur ita, Leo Episcopus, servus servorum Dei, Anastasio excommunicato. Cum spiritualibus te nostris procreatum visceribus noscimus, de tua deceptione quotidie ingemiscimus, qui sine matris tuae progressu, erroris irretitus caligine, alienis parochiis, vel regionibus immorari contra praecipua Patrum, Canonumque sanctionem non dubitas. Revertere igitur salutisque incedere summopere callem procura: te ne vana spes decipiat, caducaque adulationes subvertant; sed e terrenis mentem actibus erige, ad ea quae superna, infinitaque permanent, inquisibili intuitu anhela. Memento quia salutem tuam cupimus animae, corporisque videre, Et ne te diabolice insidiae concludant, omnipotentis Dei semper clementiam exoramus. Praeterea Apostolicis tibi praecipimus litteris, jam quinquennii tempus huc & illuc latitando, velut anguis, discurrerent, ut ad Concilium, quod quintodecimo congregaturum finis die Novembris expectata futura secunda hujus indictionis, praesentate te omni occasione deposita procures, ut causam tuam cum Venerabili Conu sanctae valeamus congregationis subtili ventilare intuitu, & humanius tuam conversationem tractare. Si autem neglexeris quod praecipimus, ampliori te vinculo innodamus. Nam multis modis te reprehendimus, ac reprehensibilem judicamus, quia ad duo pro te congregata Concilia occurrere distulisti, sicut hi praesentes Nicolaus, Patronachus, atque Joannes venerabiles Episcopi nostri, per quos te nunc auctoritate canonica iussimus evocari, ore proprio indicabunt. Si autem constituto tempore ad praedictum Concilium venire neglexeris, sub excommunicatione, & anathemate, modis omnibus decernimus te esse mansurum. Sancta Synodus interea (dixit) requiratur saepedictus Anastasius Presbyter excommunicatus, utrum venerit, an non. Requisitus minimè est inventus. Tunc sanctissimus Papa Imperialibus superius jam dictis Missis dixit: Cur nobis, sanctoque Concilio secundum Imperialem epistolam jam dictam non praesentatis Presbyterum? Ipsi autem affirmantes, dixerunt: Nos enim secundum praecipuum Domini, magnique Imperatoris reducere, vobisque praesentate maluimus, sed minimè illum invenire potuimus. Mox autem omnibus Episcopis ipse insignis ac beatissimus Praeful dixit: Quid vobis de his videtur? Univeris Episcoporum ceteris respondit: Imperialis (si vobis placet) epistola telegatur. Et cum relecta fuisset, in ea inter caetera repertum est ita: Vestrae denique Serenitatis industria cognoscat de Anastasio Presbytero, cur ad vos non pervenerit, nostro satis animo displicuisse, quem nunc per clarissimos Missos nostros, Joseph videlicet Reverendissimum Episcopum, atque dilecti filii nostri H. Ludovici Archiepiscopum, nec non

& Petrum sanctae Sedis Spoletinae Venerabilem Episcopum, & Aldegisum Illustrum Comitum nostrum praesentialiter vobis mitimus; quidquid canonice & secundum Deum super illum vestra deliberaverit sententia, nihil contradicentes: tantum sollicitè cavere, ac prudenter tractare curate, ne hoc factò divina voluntas offendantur in aliquo. Tunc venerabilis, praecipuus Praeful, omnibus residentibus Episcopis & Presbyteris, stantibusque Diaconibus, & cuncto Clero, dixit: O beatissimi fratres, quid vestra beatitudo de crebro dicto Presbytero, qui tanta, ac talia, & tam enormiter contra Patrum regulas atque statuta pergit? Mox omnes Episcopi unanimiter dixerunt: Quid aliud arbitrari, aut profere valemus, nisi ut sancti Patres, qui Antiocheno Concilio residentes tertio capitulo promulgaverunt, & inviolabiliter statuerunt? his verbis: Si quis presbyter parochiam propriam deserens, ad aliam properaverit, deinde omnino demigrans, in alia parochia per multa tempora nititur immorari, ulterius ibidem non ministret; maxime si vocanti suo Episcopo regredi ad propriam parochiam, & commorari, obedire contemserit. Quod si in hac indiscipline perdurat, à ministerio modis omnibus amoveatur; ita ut nequaquam locum restitutionis inveniat. Quam promulgationem in eum (si vobis placet) presbyterum inferimus, & propriis manibus roboramus. Praeful Summus respondit: Placet. Tunc elevans se ipse preclarus Pontifex de sede sua, ait: Anastasiam jam nuper excommunicatum, Cardinalem presbyterum tituli sancti Marcelli, qui propriam parochiam relinquens in aliena per multa tempora nititur immorari, à sacerdotali ministerio modis omnibus removemus, ita ut locum restitutionis nequaquam inveniat. Si quis autem contra hanc definitionem nostram quocunque tempore agere praesumpserit, aut eum restituere in sacro officio tentaverit, sit ei à Sanctis Patribus, & à nobis omnibus anathema. Post haec omnes Episcopi in eadem Synodo residentes, unanimes dixerunt: Et nos sic judicamus, sicque irrefragabiliter statuimus. Et subscripsere Episcopi numero sexagintaseptem. Ex his & aliis historicis illius saeculi narrat historiam hujus textus Michael Roufelius lib. 2. hist. Pont. jurisd. cap. 10. num. 9.

(b) Leo III.] Haec verba pro epigraphe apposuit Raymundus, cum legendum esset, Leo IV. in praedicta Synodo. Leo autem IV. monachus fuit Benedictinus, consecratus anno 841. ut referunt Baronius & Coriolanus in eodem anno, Ludovicus à Sancto Carolo in Bibliotheca, verbo Leo IV.

(c) Lotharius & Ludovicus.] Lotharius est filius Ludovici Pii, & Ludovicus nepos ejusdem Ludovici Pii, ex Lothario, quorum frequens mentio fit à Gratiano in distinet. 63. Igitur consilio Lotharii, & Ludovici Patris, & filii celebrata fuit praesens Synodus.

(d) Ab omnibus.] Id est, Episcopis 67. simul cum Romano Pontifice; unde cessant omnia quae à repetentibus in praesenti haesitantur, quomodo videlicet Cardinalis potuit deponi absque auctoritate Romani Pontificis, cum praesens

scens depositio presente ipso Leone IV. facta
 est.
 (c) *Depositi.* Non tamen simul excommu-
 nicatus fuit, quia Dominus non vindicavit bis
 in idipsum, ut probat Turrianus *lib. 1. contra*
Mogaburg.

COMMENTARIUM.

Pro hujus textus expositione, ut ejus veram in-
 terpretationem assignemus, aliqua de Cardi-
 nalibus, eorum origine, & officio præmittere ope-
 ra pretium duxi. Primò sciendum est, Cardinales
 ita dictos fuisse à cardine, ut docuit Anacletus Pa-
 pa, qui vixit circiter annum Christi 180. relatus in
 cap. sacro-sancta 22. dist. à quo acceperunt Patres
 Concil. Babil. sess. 23. ibi: Sicut nomine, ita re ipsa
 cardines sunt: saper quos officia universalis Ecclesia
 versantur, & insistentur. Nomen hoc jam repeti-
 tum in Synodo Romana sub Sylvestro, anno 324.
 cap. 6. imò & in Nicæna Synodo, relata in cap. Præ-
 sul. 2. q. 4. Illustrant Baronijs anno 112. num. 9. Bel-
 larmius in apolog. ad Reg. Anglie, cap. 4. Wol-
 fangus Lat. de republ. Roman. lib. 2. cap. 2. Cohelms
 in not. Cardin. cap. 2. P. Serlogus in Cantica tom. 3.
 sig. 31. cap. 5. Petrus Gregor. lib. 15. synag. cap. 4.
 Borell. in summa decis. 1. part. tit. 5. Michael Rouf-
 selius de monar. eccles. 2. p. lib. 4. cap. 11. & 12. plu-
 res relati à Solorzano tom. 1. lib. 2. cap. 24. num. 92.
 & lib. 3. cap. 2. num. 28. Juretus ad epist. 131. Juvo-
 nis, Salmalius de primatu Papa cap. 1. doctè Jacob.
 Gothofredus in l. 7. C. de susceptoribus, in Theodos.
 Villaroel. tom. 1. regim. Eccles. quæst. 4. art. 3. Joan.
 Datis de beneficijs l. 1. cap. 2. Caballinius in not.
 Concil. fol. 616. Cardinalatus originem à jure divino
 repetit Jacobatus de Concilijs lib. 1. art. 1. num.
 244. Paleotus de sacro consistorio membr. 5. cap. 11.
 Turrisrem. lib. 2. de Ecclesia cap. 80. & 81. Borell.
 Alban. & alii relati à Barbosa de jure eccles. lib.
 2. cap. 3. num. 5. Fr. Juan. de la Puente conveniencia
 de las dos Monarchias, lib. 2. cap. 3. s. 2. Solorzanius
 tom. 1. lib. 3. de jure Indiar. cap. 2. num. 28. Fr. Anto-
 nius Perez Benedictinus in pentateuco fidei, de
 Concilijs cap. 8. Macedo de clarib. Petri lib. 4. cap.
 8. fol. 577. Bellarm. in apolog. cap. 4. fol. 36. Ger-
 monius lib. 7. sac. cap. 6. Bulengerus de imper.
 Rom. in appendice, fol. 27. de titulo Eminentia,
 Ramirez de Prado in notis ad epist. primam Juliani,
 Cerda in advers. cap. 94. num. 2. pro quibus
 faciunt testimonia Innocentij III. in cap. per ve-
 nerabilem, 23. qui fidei sunt legit. ibi: Sunt autem sa-
 cerdotes Levitici generis fratres vestri, qui nobis iure
 Levitico in executione sacerdotalis officii coadjutores
 existunt. Quem laudat Eugenius IV. in consuet. 15.
 s. 4. quæ reperitur tom. 1. Bullar. pag. 282. ubi
 de Cardinalibus agens ait: Etsi huius dignitatis
 nomen, quod modò in usu est, ab initio primiti-
 ve Ecclesia non ita expressum fuit, officium tamen
 ipsum à B. Petro, ejusque successoribus institutum
 evidens invenimus. Immo, ut inquit Innocentius III.
 ex veteri Testamento iussu Dei traxit originem; asse-
 rit enim ipse, quod Deuter. 17. dicitur, ut pro
 difficultate, & ambiguitate iudicij accedatur ad
 sacerdotes Levitici generis, & iudicem, qui fuerit
 in illo tempore, & obediatur ipsorum iudicio, &
 qui præsent loco quem Dominus elegerit; de summo
 Pontifice intelligendum esse, & fratribus eius, id est,
 S. R. E. Cardinalibus, qui ex jure Levitico in exe-
 cut. D. D. Gonzal. in Decretal. Tom. III. Pars I.

cutione sacerdotalis officii coadjutores existunt. Pro-
 sequuntur Ciaconius in vita S. Iginii, Lælius Cæ-
 cus lib. 1. de republ. tit. de stat. Cardin. num. 2.
 Cironius ad hunc. Kochier in face hist. cent. 2.
 cap. 57. licet alii congeffi ab Hurtado tom. 1. de re-
 fid. resol. 5. num. 1. tenuerint Cardinalium offi-
 cium tantum à jure Ecclesiastico provenire. Eo-
 rum dignitatem sublimem commendavit Petrus
 Damianus lib. 1. epist. 20. ibi: Quid tibi vide-
 tur de Cardinalibus Episcopis? qui videlicet & Ro-
 manum Pontificem principaliter eligunt, & quibus-
 dam alijs prerogativis, non modo quorumlibet Epi-
 scoporum, sed & Patriarcharum, atque Primatum
 omnia jura transcendunt? Anulphus Lexoviens.
 epist. ad Cardinales Romanæ Ecclesie, de elect. A-
 lexand. III. ibi: Electos singulariter ex omni car-
 ne, per quos fides veritas, per quos forma iusticia,
 per quos Ecclesia libertas inconvisa conservetur.
 Sixtus V. in Bulla, quæ incipit, Postquam verus,
 edita anno 1586. ibi: Cum itaque veri cardines
 sint, & clarissima Ecclesia luminis, templi Deciba-
 ses, firmamenta, & columnæ Christianæ Republi-
 cæ, &c.

Secundò sciendum est, Cardinales jam à prin-
 mis Ecclesiæ temporibus in triplici fuisse gradu,
 Episcoporum videlicet, Presbyterorum, & Dia-
 conorum; & ut Episcoporum Cardinalium ori-
 ginem & rationem agnoscamus, sciendum est,
 quinque fuisse in urbe majores & præstantiores Ec-
 clesiæ ordinatas; nempe S. Salvatoris Lateranensis,
 à loco nunc sancti Joannis; sancti Petri, sancti Pau-
 li, sanctæ Mariæ Majoris, & sancti Laurentii ex-
 tra muros; quibus in Ecclesijs Summus Ponti-
 fex per scriptum sacra non raro perolvebat; ut-
 que decentius, & majori cum majestate id fie-
 ret, septem sibi Episcopos ex vicinioribus oppi-
 dis scivit, qui post prætam Pontifici assi-
 stentiam singulis hebdomadæ diebus, singu-
 li etiam, præsentè, vel absente Papa, super
 Aram præteritæ Ecclesiæ Lateranensis divina
 celebrabant mysteria. Ut autem sunt septem
 hebdomadæ dies, qui rursus finitâ hebdomadâ
 in seipfos redeunt; ita septem Episcopi, ut lu-
 præ, lecti, omnes per singulos dies singuli ce-
 lebrantes hebdomadam explebant, atque ob
 hanc causam septem hi Episcopi postea Car-
 dinales, id est, Principales dicti sunt, Panvi-
 no teste, addendo horum institutionem ve-
 tustissimam esse; liquidum in vita Stephani
 Papæ IV. qui III. dictus est, creatusque Pon-
 tificis anno salutis 788. apud Anastasium Bi-
 bliothecarium ita scriptum invenisse ait: (Hic
 constituit, ut omni die Dominico à septem Epi-
 scopis Cardinalibus hebdomadæ, qui in Eccle-
 sia Sancti Salvatoris observant Missarum so-
 lennia, ea super Altare B. Petri celebrarentur,
 & Gloria in excelsis Deo, cantaretur super ru-
 gas, per quas ingrediuntur ad Altare, ubi ima-
 gines in frontispicio constitutæ sunt, &c.)
 Fuere autem hi septem, primus Okenis Epi-
 scopus Cardinalis; secundus Sylvæcandidæ,
 aliàs SS. Rufinæ, & Secundæ; tertius S. Hip-
 polyti, aliàs Portuens; quartus Sabinus; quin-
 tus Prænestinus; sextus Tusculanus; septi-
 mus Albanus. Circa Presbyteros Cardinales
 etiam sciendum ex Divum Petram Aposto-
 lorum Principem ex fidelibus quosdam senio-
 res viros, ac probatè vitæ instituisse, ex quibus

De Cardi-
 nalijs gra-
 ditur.

LIBRARY
 OF THE
 UNIVERSITY OF
 TORONTO

ram Presbyteros, quam Diaconos consecra-
vit, quorum opera tam ipse, quam ejus suc-
cessores, crescente in dies Ecclesia, uterentur;
Presbyterique commississe, ut sacramenta
populo administrarent; Diaconis vero ut illis
ministrantibus adessent, viduisque, pupillis,
& aliis fidelibus egenis subvenirent, injunxisse;
& cum numerus Presbyterorum incertus esset,
D. Petri successores pro temporum varietate
diversum eorum numerum statuerunt. Evaristus
anno Domini centesimo urbis regiones in titu-
los, vel parochias divisit, & in eis singulos
Presbyteros ut sacramenta administrarent, po-
pulumque edoceret, constituit. Higinus vero
Pontifex, creatus anno 138, plures Presbyte-
ros in quolibet titulo, seu Ecclesia ordinavit,
ex quibus qui praeerat aliis, Presbyter Cardi-
nalis dicebatur, ut referunt Panvinus *de septem
Ecclesiis cap. 2.* Lelius Cacus *ubi supra, cap. 28.
num. 1.* Dionysius anno 260. Evaristi exem-
plum secutus, limitibus affixis singulis titulis,
etiam Presbyteris curam Cameteriorum adun-
xit. Marcellus anno 304. ut facilius baptisma
ministraretur, 25. titulos, quasi dioeceses in
urbe constituit. Panvinus *ubi proxime*, Ciaco-
nius *in vita Marcelli.* D. Sylvester alios tres ti-
tulos adunxit & ita 28. Cardinales ordina-
vit, quorum Ecclesias referunt luculentius,
& eorum seriem usque ad nostra tempora pro-
sequuntur. Chyffaneus *in catalog. 4. p. consider.
12.* Cohelius *in notitia Cardin. cap. 6.* Succedunt
Diaconi Cardinales, quorum origo à tempo-
ribus Apostolorum repeti debet; siquidem
in eorum actis *cap. 6.* legimus, septem viros
ordinatos fuisse ad quotidianum ministerium;
quod exemplum secutus Evaristus relatus *in cap.
Diaconi 11. 23. dist.* septem etiam Diaconos
constituit; & cum urbis regiones post incen-
dium Neronis septem essent, Sylvester anno
324. septem Diaconos Cardinales regionarios
septem urbis regionibus assignavit, ut sicut in
eis curatores erant civilia tractantes negotia,
ita etiam essent Diaconi, qui religionem catho-
licam promoverent, & elemosinas à Subdia-
conis collectas erogarent; refert Baronius *tom.
3. anno. 324.* Sed sequentibus saeculis crescente
admodum fidelium numero, auctus fuit etiam
Diaconorum Cardinalium numerus, ut refert
post alios Cohelius *d. cap. 7.* De his, aliisque
ad Cardinalitiam dignitatem spectantibus late
agunt Germonius *de indulgentiis Cardinal.* Buseus
de statibus hominum, verbo Cardinalium. Bellar-
minus *lib. 1. de clericis, cap. 9. §. 16.* Jacobatus
de Concilio lib. 1. art. 12. Valquez *3. p. in 3. par-
tem, dist. 242. cap. 1. Azor. p. 2. in situ. mor. lib. 4.*

cap. 1. cum sequente. Adamus Contzen. *lib. 6. polit.
cap. 35.* Cretolius *lib. 1. mystag. cap. 16. sect. 1. §.
2.* Hurtado *tom. 1. de resid. art. 5.* & quando rubro
galero usi fuerunt, tradit Vivar. *de veteri mona-
chate, lib. 4. cap. 4. §. 14.* Cellotius *de hierarch.
lib. 4. cap. 8. fuscè Rouffelius lib. 2. hist. Pontif. ju-
risd. cap. 10. per totum.* Beyerlinch *tom. 2. in theatr.
verbo Cardinalis.*

His suppositis, ut ad veram praesentis textus
expositionem perveniamus, etiam sciendum est,
Cardinales ex vi, & natura proprii officii tene-
ri residere eo in loco ubi Pontifex degit, cujus
consilium sunt, ut ita consilio illum juvare
possint: probant Lotherius *de re benef. lib. 1.
9. 8. num. 49.* Barbosa *da posse. Episcopi 3. p.
alleg. 53. num. 12.* Borellus *in summa decif. tit. 10.
num. 8.* Germonius, Flaminius, & alii congesti
ab Hurtado *dicta resol. 5.* Idem Barb. *in cap. ex-
communicatus, num. 6. §. 30. de offic. delegat.
Garcia de nobilitate glossa 48. §. 3. a numer. 10.*
Germonius *de indulgentiis Cardinal. §. ubi quoad vixerit
à num. aded ut Episcopi Praenestinus, Alba-
nensis & alii, qui Romae degunt, excusentur à
residentia in propriis dioecelibus; ut probat
late Hurtado resol. 7. per tot. ubi doctè exponit
Concil. Trident. sess. 7. de reform. cap. 2.* Unde
apparet vera ratio praesentis textus; nam cum
Anastafius Cardinalis tituli S. Marcelli, non re-
sideret in proprio titulo, justè ab eo fuit depo-
situs per Leonem IV. in Synodo Romana: sed
an Cardinalis ille abfuisse à propria parochia,
an verò à dioecesi, non contentantur Interpretes.
Cujacius *hic, Selva de benef. p. 4. quest. 3. num. 5.*
Lotherius *lib. 3. de re benef. q. 27. num. 54* acci-
piunt praesentem textum non de parochia, sed
de dioecesi, quam deseruit Cardinalis, mori ex
eo, quod Cardinales jura Episcopalia exercent
in Ecclesiis proprii tituli. Sed rectè Germonius
lib. 1. animado, cap. 17. accipit textum hunc
de Parochia propria deserta. Quae sententia mi-
rè convenit temporibus Leonis IV. hujus tex-
tus auctoris; nam cum eo tempore Cardinales
in Ecclesiis proprii tituli, ut Parochi sacramen-
ta administrarent, propriè Parochi dicebantur.
Unde credo Anastafium depositum fuisse, non
tam quia ut Cardinalis non resi'ebat Romae;
ubi erat Leo IV. nec ut ejus consiliarius adfue-
rat duobus Conciliis, ad quae fuerat vocatus;
quam quia deseruerat parochiam propriam, ut
disertè in praesenti refertur; & neglexerat pro-
prios parochianos, quibus sacramenta non ad-
ministraverat; cum illis temporibus non solum
ut consilium Pontificis, verum & Archipresby-
teri Ecclesiarum proprii tituli Cardinales elige-
rentur.

CAPVT III.

Ex Concilio (a) Lateranensi.

Quia nonnulli modum avaritiae non ponentes, & diversas dignitates Eccle-
siasticas, & (b) plures Ecclesias parochiales contra sacrorum canonum (c) insti-
tuta accipere nituntur; ut cum unum officium vix implere sufficiant, stipendia sibi
vindictent plurimorum; ne id de cetero fiat, districtius inhihemus. Cum igitur vel
Ecclesia, vel Ecclesiasticum ministerium committi debuerit, talis ad hoc quaeratur
persona, quae residere in loco, & curam ejus per seipsam valeat exercere: quod si
aliter

aliter actum fuerit, & qui receperit, quod contra sacros canones acceperit, amittat; & qui dederit, largiendi potestate (d) privetur.

NOTÆ.

- (a) *Aleranens.*] Sub Alexandro III. celebrato, cap. 3. ut legitur in prima collectione, sub hoc titulo, cap. 3. de quo Concilio nonnulla notavi in cap. 27. de rescript.
- (b) *Plures Ecclesias*] Hanc priorem partem exponemus in cap. de multa, de prabendis.
- (c) *Instituta.*] Cap. scienter, 70. dist.
- (d) *Procurat.*] Consonant textus in cap. commissis, s. ceterum, cap. cum in cunctis 35. de elect. ubi

illustravi. Rectè ex hoc textu Salcedo de lege politica lib. 2. cap. 16. s. 2. a num. 35. probat justitiam legis 20. & 36. tit. 3. lib. 1. recopil. quatenus in eis cavetur, ne beneficia conferri possint alienigenis, & exteris ab hoc Regno, quia non creditur alienigenas ea impetrare cum animo residentis; unde cum ex hoc textu beneficia sint tantum conferenda illis, qui in eis retidere possunt, rectè prædictis legibus exteri à beneficiis ecclesiasticis arcantur, ut latè probat Salcedo ubi proximè; etiam notavi in c. final. de cleric. peregrin.

CAPVT IV.

Alexander III. Eboracen. (a) Archiepiscopo.

Relatum est nobis ex parte tua, quod cum in Lateran. Concilio statutum sit, ut personæ tali Ecclesia, vel beneficium ecclesiasticum conferatur, quæ residere in loco, & curam ejus per se valeat exercere, nonnulli ad Ecclesias præsentati hoc se posse affirmant, sed efficere contradicunt: ideo nos consulere voluisti, an propter hoc possis tales præsentatos repellere, vel institutos appell. sub. removere? Tu igitur prudentiæ innotescat, quod cum igitur verba accipienda sint cum effectu, tales, si præsentati fuerint, non debent admitti; & admissi poterunt amoveri, nisi fortè de licentia suorum Prælatorum, vel studio litterarum, vel pro aliis honestis causis contigerit eos abesse; hoc patrocinari debet eis appellationis (b) diffugium, si contra hujusmodi intentionem decreti fuerit interjectum.

NOTÆ.

- (a) *Archiepiscopo*] Richardo videlicet, de quo, & Eboracensi nonnulla adduxi in cap. 2. de rescript. Reperitur textus hic in prima collectione, sub hoc titul. cap. 4. & post. Concilium Lateran. p. 15. cap. 1. ex quibus codicibus ita textum restituro.
- (b) *Appellationis diffugium*] Consonat textus in cap. conueniente, hoc tit. cap. peruenit, l. 2. de appellat. quod procedit quoad effectum suspensivum, non verò devolutivum, quia quoad istum appellatio admittitur, ut late exponit Salgado de process. Regia 2. p. cap. 15. ex num. 1. usque ad 30.

redditus ex ea percipiunt, & prabendis, in ipsa residentiam non faciunt, quam deberent: propter quod eadem Ecclesia debito fraudatur obsequio servitorum. Eapropter venerabilis in Christo frater, tuus precibus annuente, ad faciendum eos residentiam (sicut jus & Ecclesia consuetudo deposcit) per censuram ecclesiasticam compellendi liberam tibi concedimus auctoritate Apostolica facultatem. Nulli ergo omnino hominum, &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum X. Kal. Maii, Pont. N. anno 1. Hilarii episc. 1. ad Tarracon. Episcop. cap. 3. Concil. Arelat. 1. can. 22. Presbyteri, aut Diaconi, qui relicti locis suis, in quibus ordinati sunt, ad alium locum se deservi voluerint, deponantur: Arelat. 2. can. 13. Nullus cuiuscunque ordinis clericus, non Diaconus, non Presbyter, non Episcopus, quacunque occasione faciente propriam relinquat Ecclesiam. Et cap. 2. Qui in quibuscunque locis ordinati fuerint, ministri in ipsis locis perseverent. Concil. Wormat. can. 9. Placuit, ut si in ministerio Diaconi, vel Presbyteri officio aliquis constitutus existat, si Episcopo, à quo ordinatus est, non obedierit, ut in delegata sibi Ecclesia officium deperdat assiduum. Concil. Valent. Hispan. can. 5. Concil. Frisingense anno 1440. celebratum, can. 6. Quæ & alia juris testimonia congerunt Antonius Augustinus in epit. iur. lib. 4. tit. 78. & lib. 7. tit. 11. & lib. 8. tit. 31. & lib. 39. tit. 51. Crepetius in summa, verbo Clerici de vniuers. intersint. Illustrant ultra congestos in præsentia Barbosa & Garanna, Petrus Gregorius de benefic. cap. 7. & lib. 2. partit. tit. 9. cap. 9. Barbosa de officio Parochi cap. 8. Duarenus de sacris Eccles. cap. 5. lib. 8. & lib. 3. cap. 1. P. Mendo in Bull. disput.

COMMENTARIUM.

EX his tribus decem libris talis venit disputanda conclusio: Parochus non residens in propria Ecclesia, privatur ipso beneficio. Probant eam textus in can. 15. & 16. Apost. cap. ult. 92. dist. cap. suggestum 46. cap. si quis 24. cap. propter 26. 7. quest. 1. cap. quidam 17. 16. quest. 1. cap. clericos 4. dist. 71. cap. si quis 35. de consecr. dist. 1. cap. nemo, 27. 23. quest. 8. cap. quanto 7. de offic. ordin. cap. ad hoc 13. de prabend. cap. final. de offic. Vicar. cap. licet 14. s. 11. etiam de elect. in 6. cap. singula 89. dist. cap. final. de rescript. lib. 6. l. generaliter 4. C. de Episcopis & cleric. Novella 6. § 8. & 123. Justin. Innocentius III. lib. 1. epist. fol. 50. ibi: Cum scriptum sit, Qui non laborat, non manducet, inconueniens credimus, & indignum, ut clerici Ecclesie illis non seruiant. Equarum amplius redditibus sustentantur. Significasse siquidem nobis, quod quidam canonicozum Roehomagen. Ecclesia, qui D.D. Gonzal, in Decretal. Tom. III, Pars I.

Handwritten notes in the right margin, including 'A', 'E', 'Z', 'G', 'V'.

disput. 11. quest. 1. Bobadilla lib. 2. polit. cap. 9. Diana p. 10. tract. 14. resol. 67. Victorin. de Magister lib. 5. cap. 3. Joann. Partis de benefic. sect. 9. cap. 1. Langueus lib. 13. semestr. cap. 2. Cresolius lib. 3. mystag. cap. 14. P. Suavis lib. 2. hist. Concil. Trident. c. 172. Vighel in method. juris can. fol. 266. Lemaistre lib. 1. instit. Episc. cap. 7. P. Bollo in econ. clas. 2. cap. 2. §. 3. Locherius de re benef. cap. 27. per tot. Salcedo de lege polit. lib. 2. cap. 17. Joannes Sanchez in select. disp. 47. Hurtado passim in suo opere reseruit. Beyerlinch tom. 6. in h. 2. 1. 1. 1. Quintanadvennas Eccl. clas. lib. 4. n. 49. Solorzanus tom. 2. lib. 2. cap. 27. num. 9.

3. Impugnatur prædicta assertio.

Sed pro dubitandi ratione in præsentem assertionem ita insurgo : Vel residentia in præsentem importat continuam habitationem in loco beneficii, vel ipsam administrationem sacramentorum, & ministerium quotidianum, cui Parochus impendit famulatum : Neutro casu potest procedere præsens assertio : Ergo minus rectè. Probatum minor ; nam si residentia in præsentem dicit habitationem perpetuam in loco beneficii, Injungi non potest parochis, quia per illam infringitur naturalis libertas, l. Titio centum 71, §. Titio, ff. de condit. & demonstr. l. 2. ff. de liber. hom. exhib. l. Gajus 13. §. ult. ff. de aliment. l. penult. C. de oper. liber. l. quod se fugerunt 17. §. idem ff. de edict. edict. Cicero paradox. 5. ubi libertatem appellat facultatem vivendi ut velis, & ubi velis ; quod in ipso actu manumissionis significabatur. Plautus in Menach.

*Mecum quidem herede causam libere esto,
Aquis ito, quod voles.*

Docent Cujacius lib. 17. §. 99. Papius in d. §. Titio, & lib. 14. obs. cap. 27. Amaya lib. 1. observ. cap. 6. Costa lib. 1. select. cap. 8. Antonius Gomez lib. 1. var. cap. 12. num. 79. Solorzanus de jure Indiar. tom. 2. lib. 1. cap. 4. num. 44. notavi in cap. 2. de translat. Episc. Unde murilegulos, fabricenses, & ceteros alicui ministerio, vel perpetuo loco adscriptos, verè servos esse docuerunt Duarenus ad tit. de stat. homin. cap. 1. in fine. Donel. lib. 2. comment. cap. 9. Cujacius ad tit. C. de agricol. lib. 11. licet contrarium defendat Faber in Papius. ut. §. princip. 2. illat. 7. optimis que ad praxim resolutis quaestionibus Covar. in 4. 2. p. cap. 7. princip. num. 5. Igitur parochi, & similes Prælati non possunt cum dispendio libertatis cogi residere perpetuo in loco sui tituli ; si autem residentia in parochia importat ipsum ministerium, seu officium in Ecclesia impendendum, jure, & ratione possunt omnia hæc munia obiri per alios, cum propriè, & verè per se facere quis dicatur, qui per alium facit, l. 1. §. deiecit, ff. de vi & vis. l. ita, §. §. quod si quis, 3. ff. de admistr. tut. l. si per alium §. ff. ne quis eum, l. non, ideo §. C. de accusat. cap. mulieres, §. ille, desent. excom. regul. qui per alium, de reg. jur. in 6. & illud quod potest quis facere per se, potest facere per alium, l. 1. §. usus, ff. de procurat. l. sed sumus, ff. de feris, §. idem. Illustrat Barb. axiom. 92. Igitur parochus, qui per se ministrare potest, per alium ministrando videtur per se ministrare ; & per consequens non sunt cogendi personaliter parochi perpetuo residere.

4. De residentia & eius necessitate.

Quæ dubitandi ratione minime obstante vera est præsens assertio, pro cujus expositione sciendum est, residentia vocem non iteram sessionem significare, sed ejusdem firmitatem, quoniam residere, firmiter sedere est ; à qua quoque significatione loci functionisque firma ratio declaratur ; diversam enim potissimum residentia ecclesiastica nomen, significationem asserit ; scilicet mansionis in loco, & pastoralis administrationis ; omitto residentiam R. Pontificis, Prælatum, Archiepiscoporum, & Episcoporum, de qua nulla extat constitutio in hoc titulo : & post Carranzam & alios, qui de ea egerunt, novissimè edidit duos tomos P. Hurtado sub tit. de resid. Tantum igitur agamus de residentia Episcoporum, & illorum Prælatorum, qui habent actualem curam animarum ; & qui proveniunt à jure divino, jam acriter disputatum fuit in Concilio Tridentino semel & iterum, Primò sedente Paulo III. anno 1547. sess. 6. de reform. cap. 1. in quo residentia Prælatum injuncta fuit, veteribus pœnis innovatis, & novis adjectis ; sed quo jure obligaret, non fuit decisum. Deinde sedente Pio IV. anno 1563. sive sess. 23. de reform. cap. 1. quod notasse expediet. Veteres, qui ut par est Pastorum residentiam fundant, de hac quaestione parum curant, ut videre licet ex classicis Canonistis ad hunc tit. Angelo, Sylvestro verbo Residentia, Gabriele in 4. sent. dist. 15. quest. 8. art. 3. dub. 2. immò & perdoctus Petrus Gregorius, qui post utrunque canonem scripsit, & doctè de residentia egit, in tractatu de beneficiis, quest. 7. quaestione non attingit. Ante Concilium de jure humano provenire, non de jure divino, nisi quatenus impropre jure canonicum divinum dicitur, docuit Thomas Camppegius Episcopus Feltrensis, in tract. de resid. qui circumfertur tom. 15. tract. Doctrinam contrariam enixè fundavit Cardinalis Cajetanus 2. 2. quest. 185. art. 5. contra quem pro more apologiam scripsit Fr. Ambrosius Catharinus, sub Concilii temporibus, intendens Prælatos ad residentiam jure positivo obligari, non jure divino, cujus partes sequuti fuerunt Albinianus, Alphonsus Salmeton, & Andreas de Gerunda, quos referunt Diana p. 10. tract. 14. resol. 66. Hurtado de resid. tom. 1. resol. 2. Pro Cajetano steterunt duo doctissimi Dominicani, Mag. Fr. Bartholomeus de Miranda & Carranza ; peculiari libello de resid. edito Tridenti die sacra Divo Mathia, eodem anno 1547. quo primus canon emissus fuit ; cujus bis meminit cap. 12. ejusdem tract. & Primarius noster Dominicus Soto in apolog. contra Catharinum, de resid. qua circumfertur post syntagma de natura, & gratia : & lib. 10. de iustitia, quest. 3. art. 1. 2. 3. & 4. Scripsit etiam post sessionem 6. & ante sessionem 23. Eandem sententiam defendunt post D. Thomam 2. 2. quest. 185. art. 5. Bannez quest. 33. art. 5. Suarez tom. 4. in 3. p. disput. 44. sect. 4. num. 8. Joannes Driedo, Leonardus Venetus, Franc. Turrani Hieronymus Gigas, peculiariibus editis tractatibus ; Gentianus Herberus in cap. 1. 70. dist. apud Covar. qui eandem sententiam tenet lib. 3. var. cap. 3. numer. 9. & alii intra laudandi. Itaque status quaestio- nis anceps fuit usque ad prædictam sessionem 23. sive usque ad annum 1563. Nihilominus Alphonsus Alvarez Guerrerro, Præses tunc Cameræ Neapolitanæ, qui scripsit suum spe-

nem significare, sed ejusdem firmitatem, quoniam residere, firmiter sedere est ; à qua quoque significatione loci functionisque firma ratio declaratur ; diversam enim potissimum residentia ecclesiastica nomen, significationem asserit ; scilicet mansionis in loco, & pastoralis administrationis ; omitto residentiam R. Pontificis, Prælatum, Archiepiscoporum, & Episcoporum, de qua nulla extat constitutio in hoc titulo : & post Carranzam & alios, qui de ea egerunt, novissimè edidit duos tomos P. Hurtado sub tit. de resid. Tantum igitur agamus de residentia Episcoporum, & illorum Prælatorum, qui habent actualem curam animarum ; & qui proveniunt à jure divino, jam acriter disputatum fuit in Concilio Tridentino semel & iterum, Primò sedente Paulo III. anno 1547. sess. 6. de reform. cap. 1. in quo residentia Prælatum injuncta fuit, veteribus pœnis innovatis, & novis adjectis ; sed quo jure obligaret, non fuit decisum. Deinde sedente Pio IV. anno 1563. sive sess. 23. de reform. cap. 1. quod notasse expediet. Veteres, qui ut par est Pastorum residentiam fundant, de hac quaestione parum curant, ut videre licet ex classicis Canonistis ad hunc tit. Angelo, Sylvestro verbo Residentia, Gabriele in 4. sent. dist. 15. quest. 8. art. 3. dub. 2. immò & perdoctus Petrus Gregorius, qui post utrunque canonem scripsit, & doctè de residentia egit, in tractatu de beneficiis, quest. 7. quaestione non attingit. Ante Concilium de jure humano provenire, non de jure divino, nisi quatenus impropre jure canonicum divinum dicitur, docuit Thomas Camppegius Episcopus Feltrensis, in tract. de resid. qui circumfertur tom. 15. tract. Doctrinam contrariam enixè fundavit Cardinalis Cajetanus 2. 2. quest. 185. art. 5. contra quem pro more apologiam scripsit Fr. Ambrosius Catharinus, sub Concilii temporibus, intendens Prælatos ad residentiam jure positivo obligari, non jure divino, cujus partes sequuti fuerunt Albinianus, Alphonsus Salmeton, & Andreas de Gerunda, quos referunt Diana p. 10. tract. 14. resol. 66. Hurtado de resid. tom. 1. resol. 2. Pro Cajetano steterunt duo doctissimi Dominicani, Mag. Fr. Bartholomeus de Miranda & Carranza ; peculiari libello de resid. edito Tridenti die sacra Divo Mathia, eodem anno 1547. quo primus canon emissus fuit ; cujus bis meminit cap. 12. ejusdem tract. & Primarius noster Dominicus Soto in apolog. contra Catharinum, de resid. qua circumfertur post syntagma de natura, & gratia : & lib. 10. de iustitia, quest. 3. art. 1. 2. 3. & 4. Scripsit etiam post sessionem 6. & ante sessionem 23. Eandem sententiam defendunt post D. Thomam 2. 2. quest. 185. art. 5. Bannez quest. 33. art. 5. Suarez tom. 4. in 3. p. disput. 44. sect. 4. num. 8. Joannes Driedo, Leonardus Venetus, Franc. Turrani Hieronymus Gigas, peculiariibus editis tractatibus ; Gentianus Herberus in cap. 1. 70. dist. apud Covar. qui eandem sententiam tenet lib. 3. var. cap. 3. numer. 9. & alii intra laudandi. Itaque status quaestio- nis anceps fuit usque ad prædictam sessionem 23. sive usque ad annum 1563. Nihilominus Alphonsus Alvarez Guerrerro, Præses tunc Cameræ Neapolitanæ, qui scripsit suum spe-

culum de potest. Roman. Pontif. anno 1558. in cap. 9. à princip. præcipue num. 4. tutatus fuit sententiam Cajetani, nullo alio laudato: qui vero scripserunt post prædictam sessionem, Cajetanum sequuntur, uno, alterde dempto; & de jure divino esse asserunt residentiam Prælatorum, & Pastorum quorumcumque, quibus cura animarum incumbit ratione officii, & beneficii Ecclesiastici. Sunt ex Juris peritis Navarrus in Manuali cap. 5. num. 121. Garcia, multis relatis, de beneficio. 3. p. cap. 2. num. 16. Barbosa cum aliis, de potest. Episc. alleg. 53. num. 2. & de offic. Parochi p. 1. cap. 19. & ad prædictos canones Concilii Trident. & in cap. quia, num. 4. hoc tit. & lib. 1. jur. eccl. cap. 11. num. 91. & 92. Petrus de Salcedo de lege polit. lib. 2. cap. 16. Salgado de potest. regia part. 2. cap. 15. num. 12. D. D. Antonius Garanna ad hunc tit. cap. 1. qui pro multis sufficient, quos adducunt. Ex Theologis ita etiam sentiant Suarez tom. 4. in 3. part. disp. 44. sect. 4. num. 8. Vazquez de beneficio. cap. 4. dub. 2. Castropaleo tract. 13. disp. 5. Azor 2. tom. instr. lib. 7. cap. 4. q. 1. Filiucius in append. de beneficio. eccl. trad. 41. cap. 6. ex num. 27. Emanuel Rodriguez in summa 2. tom. cap. 114. à princip. Paulus Layman 3. tom. Theolog. moral. tract. 1. cap. 6. q. 2. ex num. 3. Bolerius Reginaldus in praxi forensent. tom. 2. lib. 3. tract. 3. lib. 30. cap. 5. ex num. 51. Ludovicus Lopez instr. conscient. 2. p. cap. 243. versio. Secundum prænotamentum Joan. Malderus Episcopus Antverpiensis in 2. 2. D. Thom. sive de justitia & jure tract. 9. cap. 2. dub. 19. Jacob. Gordonus 2. tom. Theolog. moral. lib. 8. q. 4. cap. 8. ex num. 42. Agidius Trullenk in præcept. Decalog. lib. 4. cap. 1. dub. 8. ex num. 2. Billeus in flor. Theolog. verbo Residentia, num. 4. Leonardus Lessius de just. & jur. lib. 2. cap. 34. dub. 28. Tamburinus de jur. Abbat. tom. 1. disp. 14. q. 1. Tapia tom. 2. catena mor. lib. 5. q. 9. art. 11. Machado in su. perfecto confessor, 2. tom. tract. 9. difficult. 18. docum. 4. plures alii, quos laudat & sequitur Thomas Hurtado de resid. resolut. 7. num. 11. adeoque certa communiter hæc sententia, post ultimum canonem Trident. videretur, ut innegabilem eam dicat Villalobos 2. tom. summa tract. 9. difficult. 18. ex num. 1. & alii magis specialiter inferius referendi.

Ergo cum ferè innegabile hodie sit (si non in jure est absolute innegabile, ut dixit Villalobos proxime citatus) residentiam Pastorum à jure divino provenire, videamus qualiter ex jure divino proveniat, aut desumat. Fr. Ant. à Corduba in iura questio. lib. 1. q. 19. qui Concilii non meminit, dicit provenire à jure divino largè sumpto, non propriè, aut strictè; quod est ferè convenire cum Campegio, qui jus canonicum hac in controversia largè appellavit jus divinum. Rejicit Cordubam Gabriel Vazquez dicto cap. 4. s. 2. dub. 1. docetque quod si ex jure divino Ecclesia non judicaverit, evidenter colligere consequentiam de residendo; iudicio tamen suo, quod est maximum, evidenterissimam esse, aut saltem urgentissimam. Ecce existimat subtilissimus & sapientissimus Doctor, deducti per urgentissimam consequentiam hoc jus divinum, Michael Naucleus, Doctor Sorbonicus, tom. 1. Monarchie, 2. p. lib. 5. cap. 9. cum iudicio scriptis radicari in jure divino, indeque derivati ab Ecclesia, Partibusque Concilii, cuius canonem citat, & sic exponit. Reginaldus ubi supra,

ferè consentit; & quod magis est, Vespertinus Antecessor noster Fr. Petrus de Ledema in suo tract. de statibus, qui extat vice appendicis ad secundam partem summæ, tract. de Episcop. cap. 3. conclus. 13. cum sequent. suo Soro consentiens, quem audivit, & cui communicavit in eodem Conventu discens, in quo ipse docebat, à Tridentino reversus docuit, in Tridentina Synodo non fuisse declaratum tam aperte residentiam esse de jure divino, ut nonnulli voluerunt, innuens forsitan, quod audivit à Soro, & aliis qui in Synodo adfuerunt. Fr. Joan. à Pineda 2. p. Monarchie Eccl. lib. 13. cap. 22. §. 1. fol. 226 post Carranzam, & Sorum, quos laudat, à jure divino naturali provenire censet, id est, à dictaminis rationis naturalis obligatione circa rem divinam: sed plus voluerunt fundare illi duo Authores sapientissimi, nempe injunctam esse obligationem à jure divino; provenire enim à jure naturali jam docuerat D. Thomas quodlibet. 9. art. 15. & noviter probat ex aliis Thomas Hurtado ubi supra, resol. 8. Carranza & Sorus in suis apologis, tantum intendunt, omnia præmissa à jure divino esse propriè sumpta, & consequentiam inde inevitabilem deduci, cum quibus consentit Gregorius & Valentia 3. p. in D. Thomam, disput. 10. q. 3. punct. 1.

Ego ab his PP. edoctus sic me expono. Jus quod obligat ad residentiam Prælatos & Pastores, quibus ratione officii & beneficii cura ovium commissa est, est divinum propriè sumptum, sed reductivè, non expressè. Quod ex ipsis Concilii verbis potest suaderi. Ajunt Patres: Cum præcepto divino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, pro his sacrificium offerre, verbique divini prædicatione, sacramentorum administratione, & bonorum omnium exemplo pascere. Hæc omnia mandata sunt juris divini expressè, quod in Evangelio continetur, ut à Christo Domino Iarum, Joannis cap. 10. Mat. cap. 20. vers. 28. Paulus 1. ad Corinth. cap. 7. 2. ad Timoth. cap. 2. & iterum 1. ad Corinth. cap. 9. milleque aliis locis ex utraque pagina, quæ expendant Carranza cap. 3. cum duobus sequent. Socus dict. q. 3. art. 1. Valentia & Vazquez ubi proxime. Ita hæc major propositio juris divini est, quod non potest negari. Postea Patres Concilii sic assumunt minorem propositionem: Quæ omnia nequaquam ab his præstari, & impleri possunt qui gregi suo non invigilant, nec assistunt, sed mercenariorum more deservunt. Quæ minor propositio ex principiis naturalibus, lumineque rationis patet, ut philosophantur acriter Carranza cap. 5. & 6. Sorus art. 3. Sed nota in hac minori propositione non assumptis Patres verbum resideadi, sed invigilandi, & assistendi, quæ sunt latiora: quia si præcisè requireretur ex censura Patrum actus resideadi, ut quis diceretur pascere oves, nec alius posset dici pascere, nisi qui resideret, nec aliter impleteret divinum præceptum pascendi nisi residendo, consequentia, & major eodem modo se haberent, & esset juris divini expressè residentia, non reductivè. Aliquando enim invigilat, & assistit commodissimè, qui non residet, licet melius sit, quod resideat; nam ut inquit Theodoretus q. 4. in Genes. Absentia Præstatio, insolentia plebis. Est ergo certa minor per conformitatem ad jus naturale: si enim Dux, immo miles non aliter justè percipiunt stipendia,

6.
Explicatur
vera sententia.

quàm si militent, & ducunt, vel sequantur ordines; idemque in cæteris Magistratibus politicis; immò & quibuscunque ministris usu evenit; quantò melius in Pastoribus id requirimus? Sed quia obligatio, quæ à jure naturali descendit, suam habet epichejam, veluti si dux, vel miles evocetur à Rege, si privatam causam, sed urgentissimam habeat revertendi in domum, à Rege cognitam & approbatam: ita & hæc obligatio residendi suas habet epichejas, ut infra videbimus; obligatio tamen insistendi, & invigilandi in quantum moraliter possit, nullam habet; quia sub his terminis obligatio invigilandi, & assistendi inclusa est sub obligatione pascendi, ut docent PP. quæ est juris divini, ut manet probatum.

7.
Amplius
probatum.

Ecce igitur quam & qualem consequentiam deducant SS. Patres, his verbis: *Sacrosancta Synodus eos admonet, & hortatur, ut divinum præceptorum memores, scilicet quo forma, greges, in judicio, & veritate pascant, & regant.* Ingerit semel atque iterum præcepta pascendi, obligationem invigilandi, & admonet, & hortatur, ne gregem suum deserant. Ergo totum hoc reducitur ad primum illud præceptum pascendi, quod est divinum. Constat enim itaque omnes Apologizæ, nullum Christi Domini inveniri expressum præceptum residendi: igitur quando pascere aliter non possunt quàm residendo, veluti in tempore persecutionis, hæresium, & aliarum necessitatum, quæ præsentiam pastoris exigunt, sub pascendi verbo necessarium continetur residere; & sic residere tenebitur jure divino, *cap. suggestos 46. cap. sescentarum 47. 7. q. 1. ad hoc jus reducendis, præeunte Divo Augustino epist. 180. ad Honoratum, & luculenter Gratiano nostro causa 7. q. 1. in littera ipsius, ad finem questionis.* Ex quo & martyrium pro ovibus suis subire tenetur Pastor, quæ obligatio ab alio jure, quàm divino provenire non posset, cum non adeo obliget jus naturale, aut positivum, Divus Thomas & Cajetanus *ibi, 2. 2. q. 183. art. 5. & semper residere tenetur ex eodem jure, quia minus pascendi non aliter melius impleri potest, quàm residendo, sed non pro semper, quia sunt causæ quæ excusant à residentia, sine qua potest dici assistere, & invigilare Episcopus.* Et hoc modo explicatur fortissimum argumentum, quod ex Philosopho desumebat Sotus *dicto art. 1. vers. Ex his ergo colligitur*; quo jure qui obligatur ad finem; obligatur ad media tendentia ad finem necessariò: quæ major est indubitabilis; sed ad finem pascendi obligatur jure divino; est etiam minor constans inter omnes: Ergo ad medium residendi obligatur jure divino. Conceditur consequentia reductivè, non expressè; quia non est unice necessarium residere, sed melius & commodius; & obligatur tantum dum urgentior causa non tollit obligationem residendi per epichejam, ut jam videbimus.

8.
Explicatur
eandem sententiam.

Ex dictis constat, jus hoc divinum, quod appellamus reductivè, tale esse propriè jus divinum, & in suo casu sive posito, residere pro medio obligare æquè fortiter, licet non obliget æquè absolute; ut jus divinum expressum, quod non indiget consequentia, ut ex verbis, aut traditione deducatur. Consequentiam deduxit Ecclesia ex præcepto pascendi: Ergo in Ecclesia residere potestas declarandi quando

cesset consequentia, & per consequens quando residentia non continueat sub præcepto pascendi, & quando huic præcepto satisfaciendum sit invigilando per vicarios & homines idoneos, qui præsentiam Episcopi, aut parochi suppleant in quantum fieri possit. Verba sunt Concilii: *Nam cum christiana charitas, urgens necessitas, debita obedientia, vel Republica militas aliquos nonnunquam abesse postulant, & exigunt, decernit eadem sancta Synodus, &c.* Ecce quomodo non obligat æquè absolute; siquidem sunt casus, qui à residentia excusant, ut diffiniunt PP. Jus divinum expressum obligat absolute, semper, & pro semper, veluti præceptum de confitenda fide, & illud, *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit*; & illud, *Quorum remiseris peccata, &c.* ut ferè per hæc verba docet idem Sotus, agnoscens differentiam dicto art. 1. *vers. Ad horum.* Vidit enim æterna prævidentia, & providentia Christi Domini, nullam posse epichejam dari, quæ præcepta à se injuncta cessare faceret; itaque jus divinum absolutum tantum dependens ab ordinatione divina, quod dicimus expressum, nunquam cessare potest. Multò minus subiacet dispensationi Pontificiæ, quia semper continet bonum invariabile, & immutabile, quod neque interpretationem recipere potest. Jus divinum elicitum per humanam consequentiam, & prudentiam, licet non cadat sub dispensatione Pontificiæ, quia æquè divinum est, admittit declarationem de casu, in quo cessat propter majus bonum. Quæ doctrina videtur mihi de mente D. Thomæ esse, 2. q. 100. art. 8. *in corpore*, & ferè ut ego expono, exposuit Tapia *tom. 1. cætera mor. lib. 4. q. 27. art. 6.* Sotus *lib. 2. de just. & jur. q. 3. art. 8.* Vincentius Candidus breviter, sed concinne *tom. 1. disquisit. moral. disquisit. 18. art. 7. dub. 2.* Gregorius de Valentia *dict. tom. 3. in D. Thomam, disput. 3. q. 3. cap. 5.* Nauclerus *dict. 1. tom. 2. p. lib. 5. cap. 9.* qui tres Doctores proximè relati, in casu quem exponimus, loquuntur, & in causa universalis dispensationis, vel declarationis in communi, Primarius noster Basilus Pontius *lib. 8. de maxime, cap. 2. à num. 4.* ex quo in proposito non placet sententia, aut modus dicendi ejusdem Primarii *ubi proximè, num. 15.* nempe hæc obligatio non à jure divino provenit, sed taliter ut subordinetur dispensationi, & dispositioni Pontificiæ, in quo cum eo alios sequitur Diana *p. 10. tract. 14. resol. 66.* non placet, inquam; nec enim probat, aut fundat, quod pro comperto supponit, subordinari hoc jus divinum dispensationi Pontificiæ: rursus vocat dispensationem, & utitur testimoniis Concilii, ex cuius neutro canone probatur esse dispensationem, tantumque in postremo declarantur casus in communi, in quibus cessat. Quare hunc modum dicendi, licet non in his terminis, refutat post D. Thomam & multos, quos pro more laudat P. Thomas Sanchez *in præcep. Decal. lib. 4. cap. 24. num. 18.* & remissivè *cap. 37. num. 6.* & 7. ubi nostræ sententiæ accedit proximè exposita. Non etiam placet, quod dixit idem doctissimus Pater *lib. 8. de maxime, disput. 6. num. 5.* & 6. ubi obiter jus de residentia attingit, & per transennam, nempe esse jus absolute divinum, & tamen dispensabile, quia implicat in terminis, si vera sunt quæ supra retulimus: quare *dicto cap. 37. num. 15.* ubi etiam in transcursum hoc

hoc exemplum adduxit, non appellavit jus absolute divinum, sed divinum tantum simpliciter, & sine illo addito absolute. Magis probè quod dixit Cardinalis de Lugo in responsis mor. lib. 5. dub. 13, nempe, dici declarationem cessantis obligationis de residendo, pro qua parte provenit ex munere Episcopali divinitus instituto, quia juris divini est, in quo sequitur communem supra fundatam; sed quia pro parte hoc jus divinum corroboratum est à jure Pontificio, pœnis variis statutis in non residentes, esse dispensationem: id est, quoad obligationem residendi esse declarationem calus, in quo cessat; ad pœnas non incurrendas; à jure positivo impositas, esse dispensationem. Posset sanè dubitari, an cessante juris divini obligatione teneret dispositio canonica quoad pœnas, cum in illa tanquam in radice hæc fundetur; quareprimâ deficiente, & deficiente secundam: sed tamen pro exteriori foro, & praxi non potest negari, quin ad evitandas pœnas absentia commodissimè licentiâ à Pontifice impetrata de non residendo, præviâ causâ cognitione appelletur dispensatio, ut vulgò solet: ex qua doctrina facile solvantur difficultates quas in hac resolutione expendit Thomas Hurtado dicta resol. 9. per tot.

Et quamvis Doctores nostri diligenter investigaverint multa Patrum, Conciliorum, & Summorum Pontificum Decreta, quibus probent residentia obligationem summopere injunctam esse Pastoribus, in quod vel maximè incumbit Bartholomæus Carranza in dicto opusculo de resid. ex cap. 7. à quo Sotus, & deinceps ceteri, tamen ut leporemus auctoritates, quæ potius per argumentum convincunt, quàm ex terminis, breviter recensendo eas quæ magis diserte sunt. Concilium Sardicense, præsentis Oisio nostro Cordubensi Episcopo can. 7. huic rei providit, & notandum est initium canonis: *Oisius Episcopus dixit, importunitas nostra, omnium Episcoporum multa diligentia, injusta preces effecerunt, ut nos non habeamus tantam gratiam, & libertatem ducenda, quantum debeamus habere.* Notetur Oisii præfatio, ut innotet ear residentiam in Ecclesia ab optimis semper procuratam, & à Conciliis imperatam, à Summisque Pontificibus injunctam: sed ab illis qui propriâ utilitati student potius quàm muneri servituti, prece, & omnibus artibus fuisse recusatam. Prosequitur canon: *Multos Episcoporum, & maxime ex Africa, frequenter accedere ad comitatum Principis; ubi Herbertus semper vertit in castra, nec malè. Olim enim castra Principum appellabantur, quod hodie appellamus, Corta.* Hoc aliis notum est, ne immoremur: accedere, inquam, illo quaesito colore, ut res Ecclesiarum, & miserabilium personarum turarentur, & favore suo in melius promoverent; re tamen verâ ut suffragantur in rebus prophanis, & saculares dignitates nonnullis acquirerent; quæ res pervertitatis plena magnum Ecclesiæ detrimentum affert; ut confidetur Oisio ibi: *Si volis, fratres charissimi, hoc omnibus videretur statuite, nulum oportere Episcopum ad comitatum accedere, præter eos, quos pons Imperator noster suis literis accesserunt.* Quæ verba à Gratiano referuntur in cap. si vobis 28. 23. q. 8. alio tamen & alieno sensu, nempe: *Ne Episcopi militent.* Cetera, quæ sequuntur, eò tendunt, ut suppe-

titæ ferantur his, qui ad venerabiles Ecclesias aufugiant, ne inde extrahantur, neve aliquid accipiant detrimentum. PP. ad comitatum Oisii responderunt, *Decernatur.* Nota PP. permisisse Episcopis ad regiam accedere, si ab imperatore vocarentur, quæ illis temporibus iusta causa reputabatur absentia. Quid mirum, cum hæc Synodus congregata sit sub Constantio Constantini filio, Ariana perfidâ imbuto, cur tantum resistere PP. noluerunt, ut ex actis apud Balsamonem pag. mibi 830. constat. In duobus canonibus sequentibus jubent PP. ut si aliqua pia negotia in aula habeat Episcopus, curate expediat per Diaconos, id est, per ministros plerumque saculares, ut exponit idem Balsamon in scholiis. In canone 12. ejusdem Concilii permittitur Episcopo, qui extra dioccesim magnas possessiones habet, ad eas accedere causâ colligendorum fructuum, ut largius, & liberalius ex redditibus possit subvenire pauperibus, hæc formâ datâ, ut tribus septimanis in suis possessionibus degat, & conveniat, & sacrificia celebret in Ecclesia, quæ prope est, unâ cum presbytero, qui populum congregat, ne aliqui Episcopus à communione alienus videatur; ne tamen frequenter assistat in civitate Metropoli, in qua degit Episcopus diocæsanus, ut sic effugiat notam præsumptionis, & arrogantia, si fortè contentio obortatur inter utrumque Episcopum. Ex hoc textu alia iusta absentia causa potest colligi; sed non colligitur, non potuisse Episcopum ab se à suo Episcopatu ultra tres septimanas; quin potius colligitur, non posse intrinsecere divinorum officiorum celebrationem, & sacram synaxim per tres septimanas; nam qui per hoc tempus intermitteret, tanquam alienus habebatur à communione, sive Episcopus esset, sive clericus, sive laicus, idè ad Ecclesiam proximam accedere debebat unâ cum presbytero, & plebe. Similis pœna statuitur in can. 64. Concil. Agathens. relato in cap. si quis 29. 7. q. 1. & in can. 81. Synodi sexta in Trul. ex partitione Balsamonis; & hunc esse prædicti canonis verum sensum ostendit etiam scholium Balsam. ad eundem, ibi: *Et cum ita se habeant, ne dixeris esse necessarium Episcopo, qui versatur in possessionibus, quæ sunt extra suam Ecclesiam, illic tribus dominicis sedere, & non accedere in urbem, in qua est ejus regionis Episcopus; sed consilium tantum dari, ut videtur sanctandum: si enim velis postea in civitatem proficisci, & cum illius regionis Episcopo familiariter colloqui, & suas in ecclesiasticas possessiones redire, non verabitur.* Et de accessu ad Ecclesiam tribus Dominicis, aut septimanis, ita paulò superius: *Ceterum tribus, inquit, Dominicis debet Episcopus in suis possessionibus agere, & cum illius regionis fidelibus in Ecclesiam convenire, & unâ celebrare, seu unâ orare cum presbytero, qui illis est, ut non videatur esse sine ecclesiastica communione (deest perpetam negatio in versione Herberti,) & canonem qui superius dicitur est, offenderet, quis quidem eos segregat, qui tribus Dominicis in Ecclesia non conveniunt.* Spectat tamen ad hanc eorram, quam PP. Sardicensis Synodi habuerunt, ne Episcopi sine iusta causa abessent à suis Episcopatibus; quod cavetur in canone ultimo ejusdem Concilii: *Ut Episcopi constanter in suis transiunt, sive in canals, cum viderint Episcopum, quarant causam sineris; & si enim quidem in comi-*

eatum Principis proficiscentem invenerint, quarent conditiones, quæ superius propofite sunt; & si evocatus à Principe veniat, ei nihil impedimenti fiat proficiscens: *in autem ostentationis gratiâ, vel propter aliquorum preces in castra festinat, nec literis ejus subscribant, nec cum eo communicent Episcopi.* Qui in cauali degunt, sive in via publica, sunt illi qui regunt Ecclesias, quæ sunt in urbibus, per quas iter fit ad Regiam: ita exponit Balsamon, & ex nuperis paulò curtiolus Jacob. Gutherus de offic. domus, lib. 3. cap. 15. vers. *Canahtia publica.* Cronius lib. 2. observ. cap. 14. & nos in cap. 1. de privul. Erant hi Episcopi quasi speculatores cæterorum, qui ad urbem libenter, & sine causâ iusta non evocati propertabant, deserentes Ecclesiarum regimen; ex quo factis ut falsa convincitur interpretatio, seu restrictio canonis, quam ibi Balsamon committitur.

10.
Expenditur
Synodus sardicensis.

Ex dictis apparet in Sardicensi Synodo enixe procuratam fuisse Prælatorum residentiam; paulò tamen strictius in Antiochena 2. sub eodem Constantino celebrata, quinque annis post Constantini obitum, si Theodoro credimus, sancitum fuerat *can. 11. Ut si quis Episcopus, vel Presbyter, vel omnino ex canone ad Imperatorem proficiscatur sine sententia, & literis Episcoporum provincie, & maxime Metropolitanorum, exnuetur à dignitate.* Scholium Balsamonis ibi est admodum breve, seu decurtatum; extat integrum in supplemento, pag. mihi 1125. videlicet, non requiri approbationem, seu licentiam Coepiscoporum, si ab Imperatore evocatus fuisset, vel à Patriarcha Constantinopolitano; itaque pro iusta causâ, vel pro dispensatione ponit Patriarchalem permissionem. Existimo hunc esse errorem Interpretis, quatenus dicit colligi ex sacris canonibus; nullum profectò legi, qui sic de Patriarcha Constantinopolitano statuat; sed Theodorus leges sæculi confundit plerumque cum sanctionibus Ecclesiæ: fortè alludit ad Justiniani constitutiones, quæ extant de residentia Prælatorum, *Novella 6. quando oporteat Episc. conversari, cap. 2.* ubi Episcopus ultra annum ab Episcopatu, ab eo expellitur, & alius in ejus locum subrogatur, nisi evocatus à Principe recesserit, vel causâ recessus coram superioribus probata, & approbata sit. Et *Novella 123. de SS. Episcop. cap. 9.* in qua Patriarchæ Constantinopolitani approbationis fit mentio, *l. omnem 43. C. de Episcop. & Cleric.* Quæ est Græca, & extat in libro Gothofredi ex versione Antonii Concii. Sic ergo statutum fuit in Synodo Antiochena; nam quod sancitur in *can. 17* qui refertur in *cap. 7. 92. dist.* non pertinet ad Episcopos non residentes, sed ad eos, qui postquam electi sunt, non proficiscuntur ad suum Episcopatum; de quo est etiam canon 36. Apostolorum, ubi contra Joan. Zonaram legendus est Balsamon. Sexta etiam Synodus in Trul. sub Justin. II. Imperatore, *can. 18.* sancit: *De Presbyteris, & aliis clericis, qui à titulis recesserunt propter barbaricam incursionem, ut eâ cessante iterum ad Ecclesias proprias accedant, ad quod per Episcopos compellantur; quod si facere renuerint, segregentur, donec respiciant.* Quæ pœna contra Episcopum, qui detinet clericum, statuitur, non verò loquitur canon de Episcopis, sed ad eos, & quoscunque Primates extendit Balsamon ibi. Dilectus cave-

tur in Concilio Meldensi *can. 5.* qui refertur ab Ivone Carnot. 5. p. *Decreti, cap. 190.* quem solum laudat Covar. lib. 3. var. cap. 13. num. 9, vel quia à Carranza & cæteris omiffus fuit, vel quia nullus est æquè idoneus ad probandum residentie obligationem in jure divino radicari. Verba sunt: *Ut Episcopi, qui plebes sibi concretas raro aut nunquam per seipfos visitant, iuxta ordinem Evangelicum, & Apostolicum, atque Ecclesiasticum, cum Dominus Ezechiel dicat (cap. 3.) speculatorem dedi te domus Israël, & audies ex ore meo verbum; ut annuncies eis ex me, &c. à comprovincialibus Episcopis acris corripiantur.* Hactenus PP. Ex quibus verbis apparet, censuisse à jure Evangelico provenire, propter injunctam curam pascendi, speculandi, & prædicandi. Sanè nullum aliud testimonium legi conformius Tridentino quàm hoc. Denique in 8. Synodo sub Basilio Imperatore, *can. 19.* Episcopus, Archiepiscopus, Metropolita, qui sub prætextu, vel ambitione prædicandi, & visitandi alias dioceses propriam derelinquit, ut sacrilegus reputatur, & deponitur in Concilio Arelat. *can. 13.* & in Magunt. *can. 25.* injungitur Episcopis obligatio, ut in Ecclesia conveniant omnibus diebus Dominicis, nisi infirmitate, aut iusta aliâ causâ detineantur; quo etiam fundatur obligatio residendi, Prosequuntur Salcedo *ubi supra*, Garanna in præfenti, *cap. 2.* qui facisfaciunt difficultatibus quæ in contrarium adduci solent.

11.
Residentia
probatur ex
jure civili.

Etiam jure civili in illa Gentilium vana religione sacerdotes omnino in falforum Deorum templis teneri residere, probatur ex Platone *lib. 6. de legibus.* & ex mente, sectaque Ulpiani suspicor *distans l. 2.* agere de Flamine Diali, qui Jovi sacra faciebat, Romaque excedere vetabatur. Pontifici verò Italiâ excedere non licebat, ut probat Gutherus de jure Pont. *cap. 13. & 14. lib. 1.* quamvis textum emendans de confugientibus ad asylum acceperit Revardus *lib. 1. var. cap. 6.* de ædituis, sive templorum custodibus, Cujacius *lib. 13. observ. cap. 29.* quem sequitur Pichardus in §. *final. Insti. de pœna remer. litig. num. 26.* Nec videtur discedere Gothofredus in præclara nota ibi, de *Monachis & Asceticis:* Accutius, & Hermogenianus in *l. Virricus 60. §. final. juncto Cajo in l. vel senectutem, 61. ff. de donat. inter.* propter sacerdotium adeptum retineri commodè non posse matrimonium dixere, ob impedimenta videlicet officii sacerdotis; & Paulus in *l. non distinguemus 32. §. sacerdotio, ff. de receptis: Sacerdotio,* inquit, *obveniente, videbimus an cogatur arbiter sententiam dicere.* Id enim indulgetur honori personarum: faciunt lex penultima, *ff. de vacat. muner. lex aut 18. ff. de procurat. & Seneca tradit lib. de tranquillitate vite.* Quosdam, inquit, *exilia uno loco tenent, quosdam sacerdotia.* Unde Flamines Diales adstricti erant ad residendum in templo Idoli. Livius *lib. 5. ait: Camillus dixit Flamini Diali: Noctem unam manere extra urbem nefas est.* Et Cornelius Tacitus *lib. 3. annal. Quando,* inquit, *de religionibus tractabatur, dilatum nuper responsum adversus servum Malunginensem Fla-*

minem Dialem promissit Caesar, recitavitque decre-
tum Pontificum: Quoties valendo adversa Fla-
minem Dialem incessisset, ut Pontificis Maximi ar-
bitrio, dum ne plus binotium abesset, dum ne die-
bus publicis sacrificii, non sepius, quamvis eundem
in annum, &c. Cicero Philip. 2. ait: L. Valerio
Flacco, P. Lucinio Crasso, Coss. bellum gerendum
erat cum Aristonica: rogatus Populus, quem id
bellum gerere placeret, Flaccum nominaverat. At
Crassus Consul, qui & Pontifex Maximus, Flacco
collega, Flamini Martialis militiam dixit, si a sacris
discessisset. Flamen populum appellavit: us multam
remisit: Pontifici tamen Flaminem parere iussit.
Inde etiam foniari se catenis templo alliga-
tum esse, sacerdotem futurum demonstrat, ut
ait Artemidorus lib. 5. in illis verbis: *Visus est*
sibi quis ad firmamentum templi Neptuni catena
alligatus esse; factus est sacerdos Neptuni. Oportet
enim inseparabilem sacerdotem esse. Videndi
sunt Guetreta de legibus & armis num. 20. Cujac.
lib. 13. observ. cap. 29. Pichard. in 8. Inst. de pena
temeris. Panciroli in not. cap. 6. Hothom. de ru.
nup. cap. 29. Meril. 4. obs. cap. 6. Savar. ad Sidon.
lib. 8. epist. 8.

Jure nostro etiam Pontificio hæc regula ge-
neralis statuta reperitur: Omne beneficium re-
quirere residentiam, & beneficiarium debere
in eo residere, cap. singulari 1. 39. dist. cap. ad hoc 13,
de prebend. cum aliis supra adductis. Observan-
da autem sunt pro præsentii materia Concilio-
rum phrasæ, qualis illa: *Qui clero adnexi sunt,*
qua utitur Concil. Carthag. 1. can. 5. aut illa
Concil. Nicæn. 2. can. 15. *In una Ecclesia adfi-*
deant; significat enim continuam quandam, &
perpetuam residentiam: proinde non male
Duarenus residentiam, *assiduitatem* vocat lib. 2.
de sacris Eccles. ministr. cap. 5. quam vocem ex-
ponit Lantdmeter, lib. 2. de veteri mon. cap. 106.
Et adversus non residentes multiplex pœna
constituta est, & primò qui non residet perpetuo
in Ecclesia, tanquam desertor vel transfuga
punitur, cap. si quis presbyter 24. cum sequenti, &
can. si quis in clero 28. 7. q. 1. Sed prius monendus
est, & requirendus absens clericus, ut veniat,
etique curæ Ordinatio, ut moneatur, cap. ex parte
8. cap. ex tua 11. & cap. final. hoc tit. Monitio verò
sola sufficit, nec requiritur sollemnis citatio,
cap. ex parte 8. cap. qualiter 9. & cap. inter 10. &
cap. penult. hoc tit. Et quod dicitur in dicto cap.
ex tua, 11. tria citatione, vel trino programme,
vel edicto vocandum esse absentem, locum ha-
bercium ignoratur quo loco absens degat; quo
etiam casu vult Pontifex absentem post tri-
nam citationem vocatum expectari per sex
menses antequam beneficio spoliari possit.
Uitit verbo *spoliandi*, Pontifex in eo cap. & in
cap. final. hoc tit. quo Interpretes ostendi docent,
non esse tunc juris ordinem spectandum, quia
verbum *spoliandi*, habet juris executionem: spo-
liatur ergo ipso facto citra ullam causæ cogni-
tionem clericus absens, qui vocatus, & moni-
tus non revertitur; idè verò monendus, &
vocandus est, quia vocatus iustas absentia cau-
sas allegare potest, quas si nullas allegaverit,
nec comparuerit, tanquam contumax privabi-
tur ipso facto beneficio: videndus Marinus lib. 1.
resol. cap. 307. Poterit etiam adversus eum pro-
cedi per viam depositionis, aut excommunicationis,
vel suspensionis, cap. 2. cap. ex tua, 11. S.
final. hoc tit. Item per subtractionem fructuum,

qui adjudicabuntur Ecclesiæ derelictæ; cap.
penult. hoc tit. fuisseque Ecclesiæ usum, & jus
Episcopos non residentes gravibus pœnis mul-
tare, constat ex processu D. Gregorii Magni
Pontif. Rom. relato à Gratiano in cap. perve-
nit 20. 7. q. 1. Pigmenium enim Malphitanæ
Ecclesiæ Antistitem in sua diocesi residere no-
lentem jubet per Anthemium Subdiaconum in
monasterio deputari, si post ipsius intermina-
tionem non resipuerit; cui sententiæ & ejus
acerbitati forsitan causam dedit malum exem-
plum quod inde ceteri Episcopi arripiebant,
quod indicant verba textus, ibi: *Quod videntes*
alii, nec ipsi in castro se retinent, sed ipsius exem-
plum sequentes, fors magis eligunt habitare. Est
hoc rescriptum in casu speciali, nec facile ad
exemplum trahendum, ex regula textus in l. 1. ff.
de constit. Princip. quate non in omnibus cir-
cumstantiis convenit, nec in sententia cum de-
positione Anastasii Cardinalis Presbyteri in
cap. 2. hoc tit. & Ragusinus Archiepiscopus ob
desertionem quadriennem privatus fuit Ec-
clesiâ ab Innocentio III. in cap. qualiter 9. hoc
tit. Ex quibus casibus, & aliis, quos suppedi-
tabunt annales ecclesiastici, colligemus Præla-
tos non residentes privatos fuisse suis Epitco-
patibus. Sed forsitan jure canonico tempus non
residentiæ arbitrarium erat Pontifici, immò &
ceteræ circumstantiæ non residendi ejus arbi-
trio reservabantur. Justinianus verò in Novellis
præcitatæ annum præscripsit, quo abesset:
addidit etiam D. Gregorius lib. 5. epist. 123. ut
similis desertor in monasterium penitentia
peragenda gratiâ detrudatur. Facit Concilium
Hispal. 2. can. 111. & notavit Lantdmeter lib. 2. de
veteri clero. cap. 106. Sunt tamen quidam casus,
in quibus clerici non residentes excusantur, aut
veniâ digni sunt, quos dabimus sequentibus com-
mentariis.

Quibus ita præcatis, manet probata præ-
sens assertio auctoritate juris divini, ecclesia-
stici, & civilis. Nec ratione destituitur; nam ratio deci-
juxta Aristotelem lib. 1. de repub. cap. 2. Pastoris
ratio labefactatur si suo muneri deficit: unde
apud Romanos fas non erat Præsidi provinciæ
egredi provinciam, nisi voti solvendi causâ, &
ea lege, ne abnoctare ei liceret, teste Marciano
in l. illud 15. ff. de offic. Præsidi. Etiam apud eos
nec Tribuno plebis per unum diem abesse
Româ licuit: refert Diocastus lib. 37. Etiam
Gellius lib. 3. nocturnum, cap. 2. & Livius lib. 36.
narrant, non licuisse Senatoribus, quibus jus
sententiam dicendi in Senatu esset, & minori-
bus Magistratibus longius abire, quàm eo die
redire possent. Nec Prætori licuit urbe abesse
ultra decem dies, Cicero Philip. 2. Illustrat Ste-
phanus Garonius de Senator. lib. 1. tit. 4. cap. 8.
quæ omnia si in Magistratibus secularibus
procedunt, quanto magis in Prælatibus ecclesia-
sticis residentia personalis circa proprias oves
adhiberi debet. Illustrant Langleus lib. 13. se-
mestr. cap. 2. Barbosa lib. 2. iur. eccles. cap. 9.
nam sicut nauclerus clavum regere, & Dux
phalanges discernere, & milites strenuos ad
pugnâs seligere, nec Medicus medelam suffi-
cientem adhibere absentes valent; ita nec
Pastor spiritualis deserens proprium gregem.
Parochus enim personam gerit pastoris, juxta il-
lud Joannis cap. 21. vers. 15. *Pasce oves meas.* Ducem
etiam representat, cap. clericus 1. 21. dist. cap. præ-
cipimus,

capimus 24. 12. q. 1. Medicum item esse nemo negabit, cap. sacerdos 7. 3. q. 7. Judex denique est, dum solvit, & ligat, cap. quis dubitet 9. 96. dist. Igitur sicut illi à propriis ministeriis abesse non debent, ita nec Prælati Ecclesiæ deferere curam sibi commissam. Inde qui gregem deserit, non pastor, sed idolum dicitur à Zacharia cap. 11. vers. 17. ibi: O pastor! ô idolum derelinquens gregem! Facit argumentum deductum à militia terrestri ad celestem, à qua valet argumentum, cap. 1. de reuunt. Ignominiam enim militarem eorum qui à signis abfuerunt, etiam Barbari sub Romanis militantes horruerunt: dicebantur autem illi, qui abfuerant, infrequentes; & ob stipendium subtrahatum ere diruti. De his Sidonius in panegyrico ad Socerum.

*Ibant pellita per Romula classica turme,
Ad nomen, currente Getâ; tunc ere vocari
Dirutus, opprobrium, non damnum Barbarus
horrens.*

Damnatos eos quandoque missione ignominiosâ innuit Plautus ibi:

*Hunc pro infrequente milita militiâ domum.
Et nullo modo com meatu militibus concedebatur, nisi ex iustissimis causis: de quo com meatu, seu literis dimissoris agitur in titulo C. de com meatu, l. 1. 3. 12. § 14. ff. de re milit. l. 35. ult. ff. ex quib. caus. major. l. 2. §. ult. ad municip. l. 21. C. Theodos. de Quasstor. & Pretor. l. ult. C. de erog. militar. annon. l. 5. C. de iurisdic. l. 21. C. de desertor. Plura Cujacius in l. 1. C. de com meatu. Steubec. in notis ad Vegetium lib. 7. cap. 19. Brissonius lib. 3. de verb. signif. Pancirola in not. Orient. cap. 36. Bulengerus de imperio lib. 5. cap. 4. Concinius lib. 2. success. cap. 21. & 22. Solozanus tom. 2. de iure Indiar. cap. 2. Volfangus Iarius lib. 6. de republ. Romana, cap. 5. fol. 645. Borell. de præf. Regis, cap. 32. Olvaldus 21.*

Donel. cap. 5. lit. G. Igitur nec clerici militiam, cui adscripti sunt, deserere debent. Facit textus in cap. placuit 2. 21. q. 2. ibi; De desertorem clericum cingulo honoris atque ordinis sui exutum, conuenit in monasterium relegari.

Nec obstat dubitandi ratio supra expensa, cuius priori parti satisfactum manet in cap. 2. ^{14.} *Discoluimus* de translat. Episc. Secundæ verd parti facile respondetur, si animadvertamus, prædictam regulam, qui per alium 72. de reg. jur. in 6. limitari in his quæ requirunt seruitium personale actû, ut est residentia in beneficio, ubi parochus per se, non per alium sacramenta ministrare debet. Concilium Trident. sess. 7. cap. 3. ibi; Inferiora beneficia ecclesiastica, præsertim curam animarum habentia, personis dignis, & habitibus, & qua in loco residere, ac per ipsos curam ipsam exercere valent, &c. Probat latè Joan. Sanchez in select. 9. 47. num. 2. quia ubi personæ industria electa est, non potest ipse vices alii committere, l. seruus, in fine, ff. de statulib. Hermanus Pistor lib. 2. q. 32. Martinus Magerus de advocatia armata cap. 9. num. 105. Unde cum electa sit tempore institutionis industria personæ, ideo per alios, licet vicarios, ea ministrari non possunt, argumento textus in l. inter 31. ff. de solut. cap. is cui 12. de offic. deleg. in 6. junctis traditis à Solorzano tom. 2. lib. 2. de iure Indiarum, cap. 25. num. 17. Quatenus tamen parochi per se teneantur administrare sacramenta, & de conditionibus, ut ille dicatur personaliter residere, latè agunt Barbosa de offic. Parochi cap. 8. Hurtado de resid. parochor. resol. 3. In beneficiis verd simplicibus, etsi quis sit ad ejus titulum ordinatus, non potest Episcopus illum extra dioccesim morantem ad residendum compellere, Marinis lib. 1. resoluit. cap. 107.

CAPVT V.

Alex. III. (a) Eborac. Archiepiscopo.

FRaternitati tuæ duximus (b) indulgendum, ut si clerici, qui in Ecclesiis tuæ jurisdictionis beneficium sunt adepti, ad aliquam dioccesim absque licentia, & assensu tuo morandi causâ transferint, liceat eos tibi beneficiis, quæ à te habent, spoliare, nisi fortè scholasticis disciplinis invigilaverint, aut rationabilem causam tibi ostenderit, quare reverti non debeant. Præterea clericum alterius diocesis, absque (c) commendatitiis litteris sui Episcopi, nisi pro eo preces, aut mandatam Sedis Apostolicæ receperis, non debes recipere.

NOTÆ.

(a) *Eboracens.*] Ita restituenda est inscriptio hæc ex secunda collectione, ubi sub hoc tit. cap. 1. reperitur hic textus, ex qua etiam integram receibo. De Ecclesia Eboracensi nonnulla notavi in cap. 2. de rescript.

(b) *Indulgendum.*] Vel hæc verba accipienda sunt pro indulgentiam esse declaramus, ut in cap. est Christus 26. de iurejur. vel ut aliquid speciale huiusmodi indulgentia operetur, debent accipi, nullâ præmissâ monitione, ita ut licet aliàs debeat absens moneri, ut superiori commentario dixi. tamen cum morandi causâ parochi in aliam dioccesim se transferunt; cum eo factò animus

non residendi pateat, ideo non esse necessariam monitionem, ut in præfenti casu docetur.

(c) *Commendatitiis.*] Clericos vagos, & accephalos magno odio semper habuit Ecclesia. Concilium Mogunt. cap. 22. ibi: De clericis vagis, seu de acephalis, id est, de his, qui sunt sine capite, nec in seruitio Domini nostri, nec sub Episcopo, nec sub Abbate, sed sine canonica & regulari vita degentes; &c. præcipimus ut Episcopi sine ulla mora eos sub custodia distringant. Concilium Meldente can. 36. Aurel. 2. can. 13. ibi: Clerici, qui officium suum implere desierunt, aut vice sua ad Ecclesiam venire detrectant, loci sui dignitate priventur. Et cap. placuit 2. 21. q. 2. cap. si forte 4. cap. si quis etiam 35. de consecrat. dist. 1. Concilium Carthag.

Carthag. 3. can. 28. ibi : *Episcopi trans mare non proficiantur, nisi consulto prima Sedis Episcopo sua cuiusque provincia, ut ab eo sumere possint formam, vel commendationem.* Illustrat Antonius Augustinus in *epist. lib. 14. tit. 5.* Unde Ecclesie Patres non solum statuerunt, ut absque litteris dimissoris nemo ab alieno Episcopo ordinetur,

ut late probavi in *cap. litteras, de tempor. ordin.* verum ut jam ordinatus ad ministrandum, seu sacrificium Missae celebrandum in aliena parochia non admitteretur absque litteris commendatiis, ut probavi in *cap. 1. de cleric. peregrin.* ex quo commentario praesens petendum est.

CAPVT VI.

Alexand. III. (a) *Lingon. Episcopo.*

Conquerente nobis R. presbytero (b) accepimus, quod G. ab eo pro Ecclesia sua, de qua, sicut dicitur, vix necessaria vix percipere potest, annuatim viginti sol. extorquere conatur, asserens beneficium (c) illud in eadem Ecclesia sibi fuisse collatum, quamquam eidem Ecclesiae, sicut accepimus, non deserviat, & alia beneficia sibi sufficientia (d) habeat, & possideat. Quoniam igitur indecens est, & non consentaneum rationi, ut idem, cum alia ecclesiastica beneficia sibi sufficientia habeat, & possideat, ab Ecclesia, cui non (e) deservit, beneficium quaerat: f. t. per A. f. m. quat. si tibi constiterit, quod vel G. habeat ecclesiastica beneficia sibi sufficientia, vel quod eidem Ecclesiae non deserviat, sibi super praescriptum beneficium silentium imponas, ap. rem.

NOT Æ.

(a) *Lingon.*] Ita etiam legitur in secunda collectione, *sub hoc tit. cap. 2.* De Ecclesia Lincontensi nonnulla notavi in *cap. 8. de rescriptis.*

(b) *Presbytero.*] Qui ordinatus fuit ad titulum servitii in ipso beneficio, ex petitione G. proprii parochi; unde tenebatur in ea ministrare, *cap. final. de iure patron. cap. final. de immun. Eccles.* Praestanda tamen ei erant G. necessaria alimenta, *cap. per tuas, et 3. de simonia.*

(c) *Beneficium illud.*] Licet inspecta juris communis dispositione, omne beneficium, quan-

tumcunque simplex, haberet annexum onus residentiae, ut probantur Azor *part. 2. instit. lib. 7. cap. 3.* Petrus Gregor. *de benef. cap. 7.* Covar. *lib. 3. var. cap. 13.* Lotharius *de re benef. lib. 3. q. 27. num. 8.* tamen quia plura beneficia ex eis congruam sustentationem plerumque non continent, ideo per generalem consuetudinem introductum est, ut in huiusmodi beneficiis nulla residentiae necessitas detur, ut late probat Hurtado *de resid. tom. 1. lib. 6. per totum.*

(d) *Sufficientia.*] Juxta ea, quae dabimus in *cap. de multa, de praebend.*

(e) *Non deserviat.*] Juxta adducta supra in *cap. 3.*

CAPVT VII.

(a) Alexander III.

De cetero, quia dignum est, & conveniens, ut Ecclesiae tuae Canonici, donec circa te in tuo servitio morantur, communitatis portionem recipiant; praesenti scripto statuimus, ne Canonici tuis, donec in servitio tuo fuerint, quidquam subtrahi, vel auferri debeat, quod sibi de beneficio communitatis debetur, nisi forte (b) vicinalia sint, quae non consueverunt absentibus exhiberi.

NOT Æ.

(a) *Alexander III.*] Ita legitur in *cap. 4. de praebend.* in prima collectione; nullibi tamen exprimitur cui rescribat Alexander: illud tantum ex principio textus deducitur, in praesenti tantum referri partem alterius textus. Forlan fragmentum hoc spectat ad textum in *cap. de casero, §. de transactionibus*, ubi alias partes ipsius decretalis congregimus.

(b) *Vicinalia.*] Consonat textus in *cap. unic. hoc tit. in 6. ibi: Quae alias manualia beneficia, seu vicinalia appellantur.* Distributiones quotidianae, D. D. Gonzal, in *Decretal. Tom. III. Pars I.*

dianae vulgo dicuntur, quia fiunt in vices divisionis quotidianae, ut vocantur in iure civili, *l. si quid relictum, 17. l. civitatibus 121. de legat. 1. l. cum quidam, 23. ff. de annuis legat.* quarum etiam in templis Gentilium usus probatur ex veteri inscriptione, quam refert Roderic. Caro in *antiquis. Hispal. cap. 3.* licet improprie vicinalia in praesenti importent panes praebendarios, qui singulis diebus, & certis horis, id est, viritim praebentur, *cap. 2. de decimis, in §. compil. ibi: Nec multum dubii remanet de panibus illis, quos dicitis in vestro vulgari requassus; cum sicut accepimus, tanquam certi reddantur.* Et certis temporibus

ribus exsolvantur. Divisiones mensuras vocat D. Cyprianus *epist.* 34. ut de panibus civilibus, quos scholis dabat Constantinus, dicitur in *l. 1. C. de annontis civil. lib. 11.* vel de aliis, qui militares, vel populares dicebantur, *l. 7. C. Theodos. eodem tit. l. hac edictali. C. de secund. nupt.* Et quia pro modo, & mensura præbebantur, inde beneficium præbenda dictum fuit, ut illustrat Cironius *ad tit. de præbend.* Et quia per pittacium dabantur, inde pitancia dicebantur, ut observat idem Cironius *lib. 2. observ. cap. 13.* Harum distributionum manualium originem, & naturam eleganter expressit Ivo Carnot. *epist.* 219. ibi: *Cum enim in quampluribus Canonicorum Carnotensium desuevissent disciplina regularis observantia, ut de negligentibus facerem diligenter, de somnolentis vigilas, de tardis assiduos ad frequentandis horas canonicas, deliberavi apud me ut darent eis dimidiam præposituram, ut inde fieret quotidianus panis, quem acciperent assiduis, amitterent tardis; ut ad quas eos panis interni dulcedo non movebat, panis corporei refectio provocaret, quamvis eorum annua præbenda eis ad hoc sufficiens esse deberet.*

COMMENTARIUM.

^{3.} **E**X hoc textu sequens communiter deducitur assertio: Canonici, qui sunt in servitio Episcopi, tanquam residentes percipiunt fructus suarum præbendarum, præter distributiones quotidianas. Priorem partem hujus assertionis probant textus in *cap. cum dilectus, 14. cap. ad audientiam, 15. hoc tit.* Secundam firmant textus in *cap. hoc, 32. de præbend. cap. ult. de rescripte. in 6. cap. cum non deceat, 30. de elect. eod. lib. cap. unic. hoc tit. in 6. Clement. 2. §. penult. de atar. & qual. Trident. sess. 24. de reform. cap. 12.* Illustrant ultra congestos à Barboza in *collect. & select. ad hunc textum, & de offic. Parochi cap. 12. & de potest. Episcopi alleg. 53. Solutio de benefic. 4. p. 9. 1.* Petrus Gregorius *eod. tract. cap. 7. & lib. 1. de rescripte. cap. 24. Azor lib. 10. instit. moral. cap. 4.* Garcia de benefic. 3. p. cap. 2. à num. 1. Didacus Perez in *l. 4. tit. 14. lib. 3. ordin. column. 2. & in l. 5. tit. 3. lib. 4. Sermiento de reddit. 4. p. cap. 1. & in apolog. 1. p. monit. 44.* Valenzuela *confil. 4. à num. 139.* Carolus Mancinus *de distribut. cap. 45. num. 21.* Monet. *eod. tract. 2. p. 9. 12.* plures, quos laudat Hurtado de resid. *resol. 3. Villaroel. tom. 1. regim. eccles. p. 1. q. 2. art. 7. Solorzanus tom. 2. lib. 3. cap. 14. num. 21.*

^{4.} Verùm hæc assertio difficilis redditur sequenti consideratione; nam absens ex justa causa, non dicitur abesse, *cap. cum dilectus, cap. ex parte, hoc tit.* præcipuè si ob publicam utilitatem absit, quia pro præsentibus habetur, adeo ut ei omnia competant, quæ præsentibus conceduntur, *l. si quis stipulatus, 43. ff. ex quibus causis maior.* Valenzuela *dicto confil. 4. à num. 57.* præcipuè si accedat superioris licentia, ut post Baldum probant Surdus *de alimentis tit. 9. q. 97. art. 7.* Igitur si Canonici præsentibus lucrantur non solum fructus præbendarum, verùm & distributiones quotidianas, etiam existentes in servitio Episcopi, cum de ejus licentia ab Ecclesia absint, & ob utilitatem publicam, debent eas acquirere. Augetur primò hæc difficultas ex eo, nam infirmi, & inservientes propriis Prælati, æquiparantur, *cap. ad audientiam 15. hoc*

tit. sed infirmi tempore infirmitatis lucrantur distributiones quotidianas, *cap. unic. hoc tit. in 6.* igitur & Canonici qui sunt in servitio Episcopi eas lucrari debent. Augetur secundò hæc difficultas ex eo, quia aut tales Canonici habentur pro præsentibus, vel pro absentibus: si pro interessentibus habentur, ut docetur in *cap. similiter 16. q. 1.* non solum fructus, verùm & victualia, cæterasque distributiones percipere debent; si autem pro absentibus judicantur, nec fructus percipere debent. Igitur hæc distinctio, ut quoad fructus habeantur inservientes Episcopo pro præsentibus, quoad distributiones verò pro absentibus, admitti non debet, argumentò textus in *l. Neseimus, 34. ff. de negot. gestis, l. 1. ff. de acquir. heredit. Accedit, nam impeditus impedimento facti, non solum excusatur ab omni pena & mora, *cap. final. de jurjur. cap. significante, 7. de pignori. Verùm & à negligentia, cap. quia dversitatem, 5. de concess. præbend. nec contra eum currunt tempora à jure, vel ab homine statuta, cap. 1. de prescript. fuis illustrat Valenzuela *dicto confilio 4. à num. 70.* Sed qui est in servitio Episcopi, factò est legitime impeditus: igitur distributiones quotidianas lucrari valet.**

Quà difficultate ita fauciatà non obstante, vera est præsens assertio, pro cujus expositione primò sciendum est, Canonicos, tam Ecclesiæ Cathedralis, quam Collegialis, teneri quotidie choro residere, ibique horas canonicas psallere, *cap. ult. 92. dist. cap. dolentes, 9. de celebrat. Missar. Clement. 1. eod. tit. Trident. sess. 23. de reform. c. p. 12.* nec tantum in Canonicis desideratur residentia, ut in Parochis, & aliis beneficiariis, verùm & interessentia, quæ strictior est. Concilium Senonense anno 1527. *can. 10.* & docent Sanchez *lib. 2. confil. cap. 2. dubio 96.* Covar. *lib. 3. var. cap. 13. num. 3.* pluribus congestis Barboza *de dignit. excepte. 21. usque ad 24. & ad Trident. dist. cap. 12.* Hurtado *de resid. canon. lib. 3. per totum.* Sed an ultra interessentiam horis debitis, & divinis officiis teneantur pui onere & pena restitutionis psallere, seu cantare cum aliis in choro; an verò satisfaciant si tantum intersint, & per Capellanos, seu alios clericos psallant, & ibi privatim, vel domi divinum officium recitent, gravis controversia est, tam apud antiquos, quam Neotericos Scriptores. Affirmativam sententiam tenuerunt Navarrus, Azor, Lessius, Garcia, Suarez laudati à Cenedo *q. 2. Cæsar de hierarch. eccles. disput. 12. §. 6.* alii congesti ab Hurtado *dict. lib. 5. resol. 3.* pro quibus faciunt diversi textus in Concilio Aquisgran. 1. celebrato sub Stephano V. *can. 130.* ibi: *A Canonici in choro religiosissime standum, & psallendum, dicto cap. si quis presbyter, fin. 92. dist. Trident. dist. cap. 12.* ibi: *Atque in choro ad psallendum instituto, hymnis & canticis Dei nomen reverenter, distincte, devotèque laudare.* Confirmatur etiam ex Concilio Basil. de quo in pragmatica sanctione, *ut. quomodo divina officia, ibi: Quod cum psallendi gratia ibi conveniant, missa, & clausa labia tenere non debent.* Probatur etiam hæc sententia ex extravag. Pii V. ubi postquam dixit Romanus Pontifex, non facere fructus suos non recitantes, addidit, licet in choro additus cum aliis præsens adsit: facit institutio chori ecclesiastici, ut alternatim laudes Deo ibi psallantur, ut latè probat Thomas Hurtado in *tract. de vero marty-*

110. lib. de antiquit. hori ecclesiastici. Contrariam sententiam tamen, scilicet interessentes non psallentes, sed tantum submissa voce horas canonicas recitantes, suas facere distributiones, docuerunt Cajetanus in *summa*, verbo *Horæ Canonica*, Barbosa lib. 3. jur. eccles. cap. 18. num. 83. Barth. à sancto Fausto de horis canonicis lib. 3. q. 14. Bonacina, Candidus, Fillicius, & alii congesti ab Hurtado dicit. resol. 3. pro quibus faciunt textus in cap. licet, 32. de prebend. ibi: *Qui interfunt horis canonicis; cap. unico, hoc tit. lib. 6. ibi: Qui stant horis interfuerint, recipiant.* In quibus juris locis interessentia tantum commendatur, non autem illa psallendi obligatio injungitur. In hac igitur difficili questione dicendum est, attento juris rigore veriore esse primam sententiam, quæ non solum sub reatu culpæ mortalis, sed etiam sub onere restitutionis distributionum adstringit Canonicos ad psallendum in choro insimul cum aliis, ut evincunt rationes, & auctoritates Conciliorum pro ea adductæ, & concludunt institutionem, & fundationem Ecclesiarum Cathedralium, & Collegiarum eam esse, ut Canonici per se psallere, & alia ecclesiastica obire munera teneantur; ac ubi licet privatim recitando, satisfaciant obligationi recitandi divinum officium, & consequenter illud iterum recitare non teneantur; tamen tamen satisfaciunt officio, & debito chori; & propterea justitiam commutativam offendunt, & ad restitutionem tenentur, ut post Cajetanum & alios docet P. Suarez d. cap. 12. num. 3. & 10. facit canon 18. Concilii Senonensis anni 1527. *Nempe videlicet in voce in communi cantantur, legas, vel dicat privatim officium; nam non solum officium, quo obnoxius est, subtrahit, sed & alios psallentes pertrahit.* Et verum esse absque dubio agnoscunt etiam posterioris sententia auctores in Ecclesiis, ubi viget statutum, ut canonici per se ipsos psallere teneantur, ut post Moneam q. 2. a num. 28. proficitur Cenedus num. 13. in fine, dicitur locis. Licet autem stricto juris rigore vera sit hæc resolutio, contraria tamen observanda est in his Ecclesiis, in quibus viget consuetudo, aut statutum, ut Canonici tantum choro intersint, & faciant ut Capellani, & Cantores canant, & psallant, & reliqua exequantur manera, ut facile admittunt Doctores posterioris sententia, atque etiam plures, qui primam sequuntur, ut constat ex Zecchio, & Petro de Navar. num. 222. Azor. q. 6. Gratian. num. 522. Suarez num. 11. & 13. Cenedo num. 12. & post Bernardinum Sandoval de divin. offic. cap. 16. prolequuntur; & fundamentis contraria sententia satisfaciunt Sebast. Casar, & Thomas Hurtado ubi proxime.

Secundo sciendum est, posse Episcopum in sui servitium habere duos Canonicos Ecclesie suæ, qui licet non resideant, possunt fructus suorum præbendarum acquirere & retinere. Concilium Palentinum anno 1322. can. 8. *Canonici Ecclesiarum loci sui Episcopi assistentes, non debent absentes ab Ecclesia reputari, idem quoque jure provium est, ne eis dum in servitio Episcoporum fuerint, beneficiorum suorum redditus subtrahantur, ut probant Gratianus discept. forens. cap. 166. Azor 2. p. infir. lib. 7. cap. 4. q. 3. pluribus relatis Barbosa de potest. Episcop. alleg. 53. num. 144. quod procedit, quamvis in D. D. Gonzal. in Decretal. Tom. III. Pars I.*

Ecclesia ad sit statutum juratum, atque per Romanum Pontificem confirmatum, ut Canonici, qui non resident, fructus suarum præbendarum non lucrentur: & licet in præsentis textu non exprimitur quot Canonicos possit Episcopus secum habere, cum tamen aperte statuatur in cap. ad audientiam 15. hoc tit. ut duo possint eligi, ideo dicendum est, Episcopum duos Canonicos secum habere posse. Necesse audiendus Barbosa in dicto cap. ad audientiam, num. 4. dum accipit textum illum de Ecclesia Cathedrali, præsentem autem decisionem de collegiali, cum etiam in hoc textu agatur de Canonicis Ecclesie Cathedralis: igitur quia Canonici illi commensales, qui sunt in servitio Episcopi, fructus præbendarum suarum lucrentur. Nec contrarium probatur in dicto cap. ad audientiam, in illis verbis: *Quotsecum pro uno, & ipsius Ecclesie servitio; quasi in illis copulative requiratur, ut simul Canonici illi absint à choro pro servitio Ecclesie, & Episcopi; quæ est vis copulativa; ut illustrat Barbosa de distributionibus cap. 93. num. 2.* Nam verba illa non sunt generaliter accipienda in quacunque Ecclesia, sed tantum specialiter in Ecclesia Meldensi, ubi statutum juramento firmato non erat exceptus casus, cum Canonici abissent ob servitium Ecclesie, vel Episcopi: & attentà ipsa constitutione, ait Pontifex, non censeri absentes Canonicos illos, qui in servitio Episcopi sunt, & per consequens Ecclesie suæ fuerant; nisi accipere malis conjunctivam illam & pro disjunctiva, ex principio legis sepe, ff. de verb. signif. Idem de Canonico interveni Principi resolviit & fundat Valenzuela dicto Concilio 4.

Tertio sciendum est, victualia manualia, seu distributiones ecclesiasticas tantum præstari Canonici pro ipsa quotidiana interessentia divinis officiis; unde nec consuetudine introduci potest, ut absentes pro eo tempore, quo divinis officiis non intersunt, eas percipiant, cap. unic. hoc tit. lib. 6. licet consuetudine introduci possit, ut fructus suarum præbendarum ipsi absentes lucrentur, cap. cum omne 6. de consue. Ratio hujus discriminis provenit ex natura distributionum, quæ talis est, ut tantum divinis officiis interessentibus debeantur, dicto cap. unic. ibi: *Et tantum residentibus tribuuntur.* Unde contra eorum naturam consuetudo irrationabilis præscribi non potest: & licet tam fructus grossæ præbendarum, quam etiam distributiones designentur in stipendium clericalis officii, illi tamen deferuntur mediante titulo beneficii, quo jus conceditur ad eos percipiendos ad suam alimoniam, eo quod ad officium clericale seipsos deputarunt, juxta regulam textus in cap. cum secundum, 16. de præ. end. cap. ult. de rescript. in 6. ac proinde non sequitur, fructus ipsos inspectà primavâ naturâ suâ, & ipsorum deputatione, ad hæc, vel illa onera sustinenda fuisse principaliter institutos, quamvis prædicta onera veluti illis annexa subire teneantur; & legitime puniri privatione ipsorum fructuum, & aliis pœnis proximo commentario relatis, si onera illa non impleverint, ut tradit Navarrus de horis canonicis cap. 7. num. 31. At verò distributiones quotidianæ, quia tales sunt specialiter, & inspectà naturâ suâ institutæ fuerunt, ut interessentibus divinis officiis debeantur; unde consuetudo in hac specie tanquam contra natu-

7. Quis lucretur distributiones.

K 2 ram 3

tam, seu substantiam actus improbat in dicto cap. un. hoc ut. in 6. adhuc tamen in eadem constitutione referuntur à Bonifacio VIII. certi casus, in quibus absentes lucrantur distributiones quotidianas. Primus est propter infirmitatem, ob eam enim etiam non intercessentes choro eas lucrantur. Tridentin. sess. 22. de reform. cap. 3. & merito, cum servite intelligantur ægroti qui curantur; quoniam cum servite cupiant, infirmitate impediuntur, l. 4. §. Stichus, ff. de statulib. & ideo interim nutriendi sunt, l. in rebus, 18. §. possunt, ff. commodati: notavit Barbosa in select. in presenti. Quatenus tamen infirmitas gravis æstimanda sit, exponant Hurtado dicti. resol. 3. subresol. 8. Moneta 2. p. de distribut. 9. 6. num. 12. Infirmitati iungenda est ætas senilis, veluti octuagenaria, ut probat Narbona de aere. anno 80. q. 8. necessitas etiam sufficiens causa est ut absentes à choro percipiant distributiones; quæ necessitas adest quando ex interuentia in choro timeatur grave damnum vite, famæ, aut fortunæ; & ob eandem rationem eas lucrantur injustè excommunicati, carcere detenti, aut in exilium missi, ut docent Suarez, Vazquez, & alii, quos refert & sequitur Hurtado sub dicta resol. 8. per totam. Item ob evidentem Ecclesiæ utilitatem absentes distributiones lucrantur, quia hi presentes potius, quàm absentes dici possunt, l. questum, §. ult. ff. de fundo instructo. Quæ tamen dicatur evidens Ecclesiæ utilitas, latè exponit Hurtado resol. 11. per tot. privilegio tandem absentes nonnulli lucrantur distributiones quotidianas, veluti Inquisitores, & alii actu interuenientes in ipsis tribunalibus, qui non solum fructus suarum præbendarum, verum & distributiones, manualia, anniversaria, & quascunque alias obventiones, quæ inter presentes dividuntur, percipiunt, ex Bullis Innocentii VIII. Pauli III. Pii V. & Urbani VIII. quarum meminerunt Cenedus q. 1. num. 28. Garcia de benef. 3. p. cap. 2. num. 356. Thomas Hurtado de resid. resol. 3. subresol. 9. qui subresol. sequenti, id extendit, etiam si contrarium à fundatore anniversarii cautum sit. Idem procedit in Auditoribus sacre Rotæ, ex bulla Clementis V. I. quam referunt Barbosa de potest. Episcopi alleg. 33. num. 35. Saravia de iurisd. adjunct. quæst. ult. Item eas lucrantur collectores Cameræ Apostolicæ, Subcollectores, Advocati Fideles, & Notarii, alique in causis spoliatorum Intendentes, ex bulla Sixti V. edita 8. Maij anno 1590 docent Hurtado ubi supra, Fragofo tom. 2. de regim. christ. lib. 10. disp. 23. §. 2. Nec obstat parem vim habere privilegium & consuetudinem, cap. duo similes, de offic. ordin. cap. super quibusdam, 29. §. præterea, de verb. sign. latè Felinus in cap. accedentes, à num. 6. de prescript. Covar. lib. 1. variar. cap. 10. num. 12. sed consuetudine introduci non potest, ut absentes percipiant distributiones quotidianas, cap. un. hoc ut. in 6. Igitur nec privilegii virtute possunt absentes eas lucrari. Nam respondendum est, principium illud juris procedere data paritate rationis; in præ-

ferri verò casu magnum dari discrimen inter consuetudinem, & privilegium; quia scilicet quando privilegium conceditur contra naturam alicujus actus à lege instituti, quædam causa cognitio solet præcedere, ubi agnoscitur natura ipsius rei, cap. requisitis, 5. vers. nisi rigor 1. q. 7. quæ omnino cessat in consuetudine contra naturam rei introducta; quare non decebat hanc vim consuetudini deferre, prout in similibus casibus denegatur, cap. Massana, §6. de elect. cap. clerici, 8. de iudicis, cum aliis.

Unde apparet vera ratio decidendi; nam cum in quolibet, quantuncunque favorabili privilegio percipiendi integrè fructus præbendæ, aut beneficii in absentia, non comprehendantur distributiones quotidianæ, cap. licet, 9. de probat. cap. final. de Magistr. cap. 2. de privil. in 6. cap. final. de rescript. eod. lib. ideo nec existentes in servicio Episcopi possunt eas lucrari. Hujus autem principii ratio provenit ex natura ipsarum distributionum, quæ tantum intercessentibus horis, & officiis divinis debentur, non propter beneficium, sed ob assiduam illam intercessionem. Unde licet Canonici absentes, qui in servicio Episcopi existunt, suos faciant fructus præbendarum, non tamen lucrantur distributiones, quia appellatione fructuum non continentur; unde non imputantur in valorem præbendæ, nec ex eis subsidium solvitur. Valenzuela consil. 4. num. 140. Accedit defectus voluntatis in concedente privilegium; nam non creditur Pontificem privilegio comprehendere voluisse distributiones cum damno, & præjudicio terti; siquidem in illis locum habet jus accrescendi, & decrescendi; unde portiones absentium presentibus acquiruntur, in quorum dispendium non creditur R. Pontificem privilegium absentibus concedere, nisi expressè distributiones exprimat, ut in gratis concessis Inquisitoribus, & eorum Officialibus, Auditoribus sacre Rotæ, & Collectoribus Cameræ Apostolicæ; quare cum privilegio concessio in servicio Episcopi existentibus non exprimitur, ut tales Canonici absentes distributiones lucrantur ex defectu intentionis in concedente, rectè in presenti docetur interuenientes Episcopo tales distributiones non acquirere.

Nec obstat difficultas supra expensa; nam omnia in eâ adducta evincunt, ab eadem ex justa causa haberi pro presente; quod verum est quoad fructus & alias obventiones, quæ residentibus in propria Ecclesia debentur, & præstantur ratione beneficii; unde cum distributiones, seu manualia non dentur ratione beneficii, sed propter quotidianam intercessionem divinis officiis; ideo absentes, qui juris fictione pro presentibus habentur, distributiones non lucrantur, licet fructus percipiant, ex ratione differentie supra adductæ. Presenti assertioni opponi possunt textus in cap. cum in diversis, de privil. in 6. cap. ult. de rescript. eod. lib. cap. ex eo 34. de elect. eod. lib. cap. olim, de verb. signif. quorum interpretationes dabimus in cap. licet, de præbend.

CAPVT VIII.

(a) Cælestinus III.

EX parte vestra nostro Apostolatu fuit referatum, quod licet dilectus filius N. (b) Cenoman. Archidiaconus sit Ecclesiæ vestræ Decanus, tamen quod in partibus Gallicanis (c) sibi potius habitationem elegit jam per annorum (d) decem spatium, vestra Ecclesia ipsius præsentiam habere nequivit. Quia igitur nolumus, ut eadem Ecclesia Decani officio defraudetur, universitati vestræ per A. S. m. quat. Archidiacono memorato scribatis, ut Ecclesiam vestram visitare dignetur, & suum ibidem, ut Decanus, officium debeat exercere. Quod si forte vocatus venire noluerit, eligendi Decanum, qui præesse vestræ Ecclesiæ valeat, & prodesse, ex tunc vobis concedimus liberam facultatem.

NOTÆ.

(a) Cælestinus.] Ita etiam legitur in secunda collectione, sub hoc tit. cap. 3. addendum tamen est, Capitulo Magdeburgensi, ut notavit Cujac. in præsent. Archidiaconus enim N. Cenomanensis, de quo in præsent. tempore Cælestini nostri erat simul Decanus Magdeburgensis majoris Ecclesiæ, & Innocentius III. successor Cælestini illi indulgit, ut possit residere in Archidiaconatu, & Decanatum simul retinere constituit, ibi: *Gerentes erga te pia compassionis affectum, personam tuam cum omnibus, que in præsentiarum rationabiliter possides, sub B. Patri, & nostra protectione suscipimus, specialiter autem Decanatum ipsum Magdeburgensis Ecclesiæ, sicut ipsum iuste ac pacifice possides, devotionis tue auctoritate Apostolica confirmamus, & præsentis scripti paginâ communimus, mandantes, ut quod per te non poteris adimplere, per idoneam vicarium exequaris. Nulli ergo, &c. Datum Laterani. VI. Kal. April. P. N. anno 11.* Unde ex dispensatione Pontificia ipse N. retinebat simul Archidiaconatum, aliâ jure communi utramque dignitatem retinere non poterat, cap. ad hoc 13. de præbend.

(b) Cenomanensis.] De qua Ecclesia nonnulla congesti in cap. 5. de rescriptis.

(c) Gallicanis.] Ubiconvetudine introductum erat, ut posset quis diversas dignitates in diver-

sis Ecclesiis obtinere, ut refertur in cap. cum non ignores, 15. de præbendis.

(d) Annorum decem.] Non quia desideretur tam diuturna absentia, ad privationem beneficii, seu præbendæ; sed potius ita de facto contingit, ut in cap. 2. hoc tit. refertur per quinquennium Cardinalem abfuisse à parochia propria; & in cap. qualiter, 5. sequenti dicitur, Archiepiscopum Ragusensem per quadriennium abfuisse; & Innocentius III. ab. 1. epist. scribit Cisterciensi, & Tullensi Abbatibus, quod m. neant Theaurarium Byzantinum, quod resideat, aliâ si per biennium abfuerit, alium substituunt. Et si dicas, quomodo poterit Decanus iste citari à Capitulo, cum inferior in superiorem, vel par in parem non habeat imperium, cap. cum inferior. 16. de majori. & obed. Respondeo cum Panormitano hic, omnia gesta in præsent. casu auctoritate Cælestini fuisse firmata, aliâ Capitulum non posset ad electionem procedere. Potest tamen capitulum monere suum Prælatum absentem, ut resideat, cap. qualiter, 9. hoc tit. quamquam enim non possit eum citare, vel punire, potest tamen eum requirere, seu revocare; non tamen per eam requisitionem constituitur Prælatus in mora, nisi à superiore legitimo admoneatur, nec, interim, dum à superiore non privatur Ecclesiâ, in qua non residet, potest Capitulum alium eligere Prælatum, ut notantur in præsent. Hostiensis & Alexander de Navo.

CAPVT IX.

Innocentius III. (a) Cap. Ragusino.

Qualiter Archiepiscopus vester temeritate propria recessit ab Ecclesia Ragusina, nec jam ultra quadriennium expectatus redierit, per litteras nostras etiam revocatus, vestra universitas plenè novit, cum sæpius apud nos deposueritis super hoc querelam, & vobis concedi postulaveritis licentiam eligendi. Nos autem expectantes, diutius duximus expectandum, si forte reverteretur ad cor; & ad Ecclesiam suam, quam taliter reliquerat, remeare. Nolentes igitur, quod diutius Ecclesia ipsa pastoris maneat solatio destituta, disc. v. per. A. s. m. atque precipimus, quat. nisi forsitan jam redierit, vos post mensem à receptione præsentium personam vobis idoneam in Archiepiscopum eligatis, & electionem vestram nobis curteis quamcitiùs præsentare.

D. D. Gonzal. in Decretal. Tom. III. Pars I.

R 3

NOTÆ.

NOTÆ.

1. (a) **R** *Agufino.*] Ita etiam legitur *sub hoc tit. cap. 1. in 3. collect.* Ragufinenfis Ecclesia

fuit Archiepifcopalis in Sclavonia, Metropolis Illyrici, habens fuffraganeas Ecclefias Stanenfem, Bofonenfem, Tribunienfem, Biduanenfem: refert Carolus à fâncto Paulo in *Geograph. fâcra, ad finem fol. 18.*

CAPVT X.

(a) Idem Constantinopolit. Patriarcha.

INter quatuor animalia. *Et infra:* De clericis autem, qui Ecclefias, vel præbendas fibi concessas, sine iusta, & necessaria causa, tuo præsertim non accedente consensu in hac deferunt (b) novitate, hoc tibi duximus respondendum, quod postquam congruo tempore fuerint expectati, nisi redierint ad illas, possunt eis iuste priuari, dum modo non sint iusto impedimento detenti.

NOTÆ.

1. (a) **I** *Dem.*] Ita etiam habetur *in 3. collect. sub hoc tit. cap. 2.* epigraphen autem hanc exposui *in cap. inter, 2. de maioris. & obed. & integram*

epistolam retuli *in cap. inter, de cleric. peregrin. (b) Novitate.*] Cùm videlicet Constantinopolis capta fuit à Latinis, ut retuli *in dict. cap. inter quatuor, & fusè narrat Bosquetus in gestis Innoc. III.*

CAPVT XI.

(a) Idem Archiepiscopo Patraccensi.

EX tua devotionis insinuatione recepimus. *Et infra:* In Ecclesiis autem eorum, qui se fraudulentè absentant, nec ad ipsos valet citatio pervenire, trinæ citationis edictum facias publicari, & si nec sic curaverint obedire, si ultra sex menses suas deseruerint Ecclesias, ut juxta canonicas sanctiones eis debeant meritò spoliari. Contra eos quoque, sicut supra dictum est, etiam procedatur, ut ipsos post suspensionis, & excommunicationis sententias, ad tuam obedientiam venire compellas. Quod si nec sic illorum malitia poterit emolliiri, eos dil. f. B. tit. sanctæ Susannæ presbyter Card. Apost. Sed. Leg. ab spiritalium administratione removeat, & quibus præsent Ecclesiis, de personis idoneis faciat provideri, & in eos degradationis sententiam non promulget, ut cum eis misericorditer, si expediat, facilius agi possit.

NOTÆ.

1. (a) **P** *Patraccensi.*] In hac sexta collectione legitur *Panormitano*, & D. Rochus Pirrhoto *rom. 1. Sicilia sacra, in Ecclesia Panormit.* existimat Innocentium III. in præfenti scribere *Parrasio* Archiepiscopo *Panormit.* sed veriùs credo, legendum esse *Patraccensi*; unico, & magno ductus fundamento; nam Benedictus Cardinalis tituli sanctæ Susannæ, cujus mentio fit in præfenti, temporibus Innocentii Legatus S. A. degebat in *Patraccensi* Metropoli, non verò in *Panormitana*, ut ex gestis Innocentii III. statim referendis apparebit. Unde cum *Patraccensi* Archiepiscopo alloqui Innocentium in præfenti necessario deducitur. *Patras* civitas, *Pausanias* & *Stephano* testibus, priùs *Arce*, dicta est, recenteturque inter primas urbes *Achajæ*; sed ejectis Ionibus ab *Achais*, *Patreus* *Preugenis* filius, *Ageronis* nepos, qui ab *Amycla* & *Lacedæmone* majores deducebat, à victo monium ambitu hanc de suo nomine *Patras* appellavit. Situs ejus est in longissimo *Peloponnensi* præ-

montorio, ex adverso *Ætolie*, & *Eveni* fluminis; maximèque apud antiquos fuit celebris ex martyrio D. *Andræ* Apostoli, qui sub *Ægea* Proconsule apud eam passus est; nec non ex Sede *Metropolitana*, quam in ea olim fuisse evidenter probat notitia *Constantinopolitana* prædicta apud *Leumclavium*; siquidem in ejus sine inter *Metropoles* à Romano Patriarchatu ab ipsis avulsas, *Constantinopolitano*que subditas recentetur. Sed longè priùs ad hunc *Metropolis* gradum, saltem quoad honorem, eventam esse, non leviter conjicio ex catalogo *Metropolitaram*, ad quos scripsit *Leo Imperator*, qui in sine *Concili* *Chalcedonenfis* extat, in quo *Patraccensem* Episcopum inter eos videre est. Hunc inter *suffraganeos* *Metropolitæ Corinthiorum*, epistola *synodica* *Achajæ* subscriptisse non diffiteor; sed quamvis ex hoc satis clarè probeatur, eum *suffraganeos* non habuisse hujus *Concili* tempore, nihil tamen obstat, quo minus inter *Metropoles* honorarios locum habere, qui tunc *Corinthiorum* vero *Metropolitæ* parebant; & inter ejus *suffraganeos*

ganeos subscripti uelutrum leguntur in Concilio, Burgundio hujus civitatis Archiepiscopo relictur Innocent. in presenti, cujus electionis historiam ex gestis ipsius Innocentii III. refert Bolquetus in notis ad ipsum, lib. 1. epist. 26. in hæc verba: (Interim quidam natione Burgundio, electus in Archiepiscopum de Patras, super Provinciam Achajæ universam, ad Apostolicam Sedem accessit. Pro quo nobis vir Guillelmus Campanienf. Princeps Achajæ, & Canonici Sancti Andree de Patras humiliter supplicabant, ut ipsum eis in Archiepiscopum Summus Pontifex concedere dignaretur, remittendo ipsam confirmatum, consecratum, & palliatum. Quod qualiter super hoc facto processit, ipsius litteræ manifestant Constantinopolitano Patriarchæ transmissæ. Inter quatuor, inquit, animalia, quæ super Apocalypsin Joannis in medio sedis, & in circuitu existerent describuntur, scilicet aquila cæteris præponatur, ipsa tamen aliis antecessit. Quod cum per hujusmodi sancta Romana Ecclesia designetur, quæ usitato vocabulo, Sedes Apostolica nuncupatur; & per quatuor animalia, videlicet leonem, vitulum, hominem, atque aquilam, intelligantur quatuor Patriarchales Ecclesiæ, videlicet, Hierosolymitana, Antiochena, Alexandrina, Constantinopolitana, quæ in medio sedis tanquam filie continentur in sinu matris, & in circuitu sedis, fortiter in obsequio, Domino præparantur. Licet Constantinopolitana Ecclesia inter cæteras est præcipua dignitate, ut sicut Constantinopolis est nova Roma, sic Constantinopolitana Ecclesia secunda est à Romana, prælata per Magistram cæteris fororibus suis, privilegio dignitatis: ut secundum evangelicam veritatem erunt primi novissimi, & novissimi primi. Nos qui gratiæ Redemptoris ipsam Constantinopolitanam Ecclesiam ad Apostolicæ Sedis obedientiam, tanquam ad sinum reduximus matris suæ, privilegium dignitatis ipsius intendimus integrum conservare, ne inde nascantur injuriæ, unde jura nascuntur. Et ideo, licet dilectus filius Nobilis vir Vv. Campanienf. Princeps totius Achajæ provincie, & Canonici sancti Andree de Patras, nobis instanter & humiliter supplicarint, ut dilectum filium A. electum sancti Andree de Patras, ad Sedem Apostolicam accedentem, quem iidem Canonici in Archiepiscopum Ecclesiæ unanimiter elegerant, eis concedere dignaremur; & quod circa personam illius factum fuerat, approbantes, ad eorum pleno remitteremus honore. Volentes tamen sic eorum petitiones admittere, ut aliis jura sua nequaquam subtrahere videamur: de communi fratrum nostrorum consilio, quod per eisdem Canonicos factum est, tanquam minus canonicè procuratum, cum & ipsi minus canonicè fuerint instituti, non duximus approbandum: sed necessitate pariter ac utilitate pensatâ, postquam de veritate negotii, & statu terræ per juramenta sociorum ipsius electi effecti fuimus certiores, de potestate nobis à Domino in B. Petro concessâ, ipsum ejusdem Ecclesiæ Pastorem constitimus & rectorem, administrationem sibi plenariam, tam in spiritualibus, quam in temporalibus concedentes, & indulgentes insuper ad cautelam, ut à quocunque Catholico Episcopo se faciat, cum necesse fuerit, in presbyterum ordinari. Licet autem de plenitu-

dine potestatis, quam habemus à Domino disponente super Ecclesias universas, ipsum ad Ecclesiam eandem consecrationis munere ac honore Pallii potuissimus insignitum remittere; quia sic te vocavimus in partem sollicitudinis, quod nobis retinimus plenitudinem potestatis; nec facimus cuiquam injuriam, cum utimur jure nostro. Volentes tamen tibi, cui Ecclesia de Patras noscitur esse subjecta, in tua maximè novitate deferre, ipsum ad te duximus remittendum, ut à te, vel alio de mandato tuo, in Archiepiscopum consecratus, & palliatus, haberet, post Romanum Pontificem, patrem præcipuum recognoscat. Dilecto filio Benedicto tituli sanctæ Sufannæ Presbytero Cardinali, Apostolicæ Sedis Legato nostris dantes litteris in mandatis, ut ea quæ præmissimus circa personam ipsius, appellatione remota faciat adimpleri. Quocirca fraternitati tuæ per Apostolica scripta præcipientes mandamus, quatenus ipsum consecrationis munere ac honore Pallii non differas insignire, ne propter tuum, quod absit, defectum, ad nos cogatur habere recursum.)

COMMENTARIUM.

EX his tribus decisionibus sequens communiter deducitur assertio: Clerici non residentes in suis beneficiis, & præbendis, si admoniti, & citati non resideant, privantur ipsis beneficiis. Probantur textus in cap. placuit 2. 21. quest. 2. cap. pervenit 28. de appel. cap. si quis Presbyter, 24. cap. si quis in clero 28. 7. quest. 1. & alii congesti supra commentario primo. Illustrant ultra congestos in presenti à Barbofa, & supra laudatos in dicto commentario primo, Azor 2. p. instit. lib. 7. cap. 6. quest. 4. Garcia de benef. 3. p. cap. 2. num. 131. Solorzano de jurè Indiar. tom. 2. lib. 2. c. 25 n. 43. Scortia in select. Pontif. constit. theor. 152. epist. 102. plures congesti ab Hurtado tom. 1. de resid. P. flor. resol. 2. Romæ ad Urtu goyi dec. 1041 ubi declaratur huic textui non derogari quoad formam judicii per Tridentinum sess. 23. de reform. c. 4. Sed pro dubitandi ratione in præsentem decisionem ita insurgit potest: In præsentem specie Transitio dubitandi ratio. contra clericum absentem, nec residentem pro cedi debet per excommunicationem, suspensionem, simileque centuras cap. si quis 15. 1. quest. 3. cap. non oportet 19. 7. q. 1. quæ præcis observanda præscribitur ab Innocentio in hoc cap. ex tua 11. 9. contra. Ergo non debet statim clericus contumax in non residendo beneficio privari, contra textum in cap. 1. de judicis. Secundò difficilis est hæc assertio, dum per eam docetur, clericum absentem esse citandum, & per legitimum tempus expectari debere; nam in notis juris ordo est ordinem juris non observare, cap. quantum 10. de filiis presby. cap. ad nostram, 17. de iur. iur. Sed cum clericus abest à propria Ecclesia, notum est, nolle in ea residere: igitur necessaria non est citatio, seu similis monitio. Augetur hæc difficultas ex textu in cap. extirpanda, 30. 9. qui verò, de præb. ibi: Alioquin illa se fiat auctoritate hujus decreti privatum, ubi expresse docetur, clericum non residentem privatum esse beneficio ipso jure: igitur non est necessaria monitio, ut redeat ad propriam Ecclesiam. Accedit etiam, quia ubi dies certus apponitur, & pœna adjicitur, non datur moræ emendatio, vel purgatio, l. in aeterna 23. vers. de isto ff. de obl. & act. l. ma-

Handwritten notes and stamps on the right page, including the letters 'A', 'Z', 'V' and some illegible markings.

cap. 12. C. de contrahend. stipul. sed in presenti casu clericus non residenti, elapso legitimo tempore, est imposita privationis beneficii poena, d. cap. extirpanda 30. §. quia vero. Igitur etiam post monitionem rediens ad propriam Ecclesiam non potest beneficium recuperare.

4.
De poena
privationis
beneficii.

Quibus difficultatibus minimè obstantibus vera est praesens assertio, pro cuius expositione praenotandum est, clericum non residentem in propria Ecclesia, beneficio privandum esse, ex iuris supra adductis; eamque privationem faciendam esse post citationem, si adhuc non comparat intra terminum sibi praefixum. Jalon in l. si ex legati, num. 14. de verb. obl. quia dies in ipsa monitione adjecta, interposita interpellatio pro homine, cap. potuit 4. de locato, etiam ignorante, l. ad diem 77. ff. de verb. obl. licet interpellatio tantum constituat in mora debitorem scientem, l. quod re mibi 5. ff. de rebus creditis; in die enim à jure assignata non potest dari ulla ignorantiae causa; in interpellatione verò ab homine facta nescit debitor quando interpellandus sit; quo modo exponendi sunt textus in cap. licet 14. de elect. in 6. l. Celsus 23. ff. de arbitris, l. Est post vira 8. ff. si quis cautionibus, l. qui Roma 122. §. Flavius 2. ff. de verb. obl. docent Cifanius, Duatenus, & Cujac. in l. in insulam, ff. de verb. obl. Contra Praelatos igitur, vel beneficiarios absentes jure communi attente hoc modo proceditur, ut si absens citari non possit, quia est in loco valde remoto, vel non tuto, tribus edictis citabitur, ex praesenti textu; nec sufficit una citatio peremptoria, cum agatur de poena privationis beneficii, juxta textum in cap. constitutionem 9. de sent. excom. lib. 6. Si autem notum sit ubi degat, citatio personalis desideratur, cap. ex parte 13. cap. final. hoc ut. hodie tamen haec citatio non est necessaria, sed sufficit absentem citari per edictum, juxta formam praescriptam in Concilio Tridentino sess. 23. de reform. cap. 1. & si ita citatus venerit, justamque absentiae causam allegaverit, privari beneficio non debet, cap. inter 10. hoc ut. quia ubi non datur contemptus, non datur poena, l. Pater 101. ff. de condit. et demonstr.

Respondetur
difficultati
hujus.

Nec obstat prima difficultas supra expensa, pro cuius solutione animadvertit Panormitan. in praesenti, quod licet poena ordinaria non residentis, sit beneficii privatio, tamen Episcopus potest omittere eam poenam, & incipere ab excommunicatione, vel suspensione, cap. placuit 21. q. 2. & si adhuc contumax fuerit in residendo, privari debet ipso beneficio, ex supra traditis. Nec secunda difficultas obstat; nam licet notoria sit absentia Praelati, desideratur adhuc citatio, seu monitio; quia non ita notoria est ejus contumacia, siquidem ex iustis causis, & à jure approbatis potest abesse à propria Ecclesia; unde monetur ut veniat intra certum tempus, easque proponat, ne si forte ex iusta aliqua causa abfit, inauditus proprio beneficio spoliatur: probat Solozanus tom. 2. de jure Indiar. lib. 2. c. 25. n. 42. Difficilis est augmentum ipsius dubitandi rationis, deductum ex dicto c. extirpanda, 30. §. quia vero: pro cuius solutione varia juris Interpretes adduxerunt. Caro

cia de benef. 3. p. c. 2. n. 138. existimavit, in eo textu refertur novam Concilii Lateranensis sanctionem, quae sublata, & antiquatae sunt praesentes decisiones. Sed haec solutio aperte convincitur ex cap. final. hoc ut. cuius auctor est Gregorius IX. qui floruit post dictum Concilium Lateranense, & docet clericum non residentem in spoliandum esse: Ergo quia ipso jure non est privatus. Aliter Lotharius lib. 3. de re benef. quest. 27. num. 47. distinguit privationem beneficii ab ejus poena executione, ita ut ad privationem non sit necessaria ulla monitio, quia ipso jure fit, & contingit ex dicto cap. quia vero; at verò executio ipsius poenae, quia faciendae est per sententiam declaratoriam; juxta textum in cap. cum secundum 19. de heretic. in 6. necessaria est monitio, nec poenam privationis admittit Lotharius aequaliter in omnibus beneficiis, sed tantum in illis, in quibus desideratur residentia à jure divino; exceptis Episcopatus, cum nulla reperitur lex ecclesiastica, quae Episcopos non residentes poenam privationis ipso jure imponat. Sed haec interpretatio convincitur ex ipsius iuris, quibus adhibetur, videlicet ex praesentibus, cap. inter 10. cap. ex tua 9. ubi agitur de beneficiis parochialibus, ut ex eorum littera constat, & adhuc ab Innocentio III. exigitur monitio. Accedit, nam si juxta Lotharium monitio haec tantum fieret ad executionem poenae, non expectaretur per sex menses possessor beneficii, ut si residere velit, beneficium retineat; sed statim privandus erat beneficio: igitur quia talis monitio non solum sit ad executionem poenae, sed ad ipsam privationem faciendam. Thomas Hurtado de reisd. dictare sol. 2. affirmat in d. §. quia vero, non excludi monitionem, quam in praesenti exigit Innocentius; sed textum illum esse accipiendum praecedente monitione. Verum his solutionibus, omittis magis placet interpretatio Germonii lib. 1. animad. cap. 17. qui ut jura haec componat, affirmat clericum non residentem in sua praebenda, aut beneficio, ipso jure, ut in aliis casibus à jure statutis, in quibus haec privationis poenam imponitur, ut in cap. 1. de cleric. conjug. cap. cum ex 20. de elect. 34. in 6. Sed discrimen agnoscit inter beneficiarios praesentes, & non residentes, & inter absentes; ita ut praesentes, & non residentes, ipso jure beneficiis priventur absque ulla monitione; absentes verò prius monendi sunt, quia possunt abesse ex iusta causa, quam si probaverint coram Episcopo, beneficio privandi non erunt; quae distinctio magnopere convenit decisionibus sub hoc titulo à Raymundo compilatis, in quibus agitur de beneficiariis absentibus, qui necessarid monendi sunt, cum in eis non reperitur notoria voluntas non residendi, ut in illis, qui cum praesentes sint, residere nolunt. Nec tandem obstat ultimum augmentum dubitandi rationis; nam in praesenti casu non expectatur absens per sex menses, ut mora purgetur, sed ut allegata, & probata iusta absentiae causa, privatio beneficii cesset, quae est poena non residentis sine causa.

CAPVT XII.

Idem (a) *Altiſſiodoren. Episcopo.*

Tuæ fraternitatis discretio postulat. *Et infra:* Quæſiſti præterea, ut cum interdum Canonici, quibus studiorum gratia est indultum, ut in absentia sua fructus percipiant præbendarum suarum, acceptâ licentiâ, se ad villas transferant, vel castella, in quibus nullum est, vel minus competens exercitium studiorum; utrum præbendarum suarum fructus sint talibus conferendi? Ad quod breuiter respondemus, eis, qui huiusmodi fraudem committunt, cum fraus, & dolus nemini debeat patrocinium impertiri, præfatam indulgentiam competere non debere.

NOTÆ.

(a) *Altiſſiod.* Ita etiam legitur in 3. collect. sub hoc tit. cap. 4. De Ecclesia Altiſſiodor. & Guillelmo ejus Prælato, cui in præſenti relati-

bit Innocentius, nonnulla notavi in cap. 14. de præſumpt. & commentarium hujus textus dabimus in cap. licet, de præbend. ubi de privilegio percipiendi fructus ab absentibus causa studiorum, plenè agemus.

CAPVT XIII.

Honorius III. V. *Præposito de (a) Valeris.*

Ex parte tua fuit propositum coram nobis, quod tempore, quo Præposituram de Valeris recepisti, præstitisti de faciendâ residentia, quæ (b) ligia nuncupatur in Ecclesia sancti Martini Turon. in qua Præposituram eandem obtines, (c) juramentum: præstito insuper juramento, promittens quod homines, & jura ipsius Præposituræ (d) manuteneas, & defendas. Cum autem prosequendo præposituræ jura, residere interdum in Ecclesia memorata non possis, de juramento super ipsa residentia præstito metuens, provideri tibi super hoc à nobis humiliter postulasti. Nos verò dicimus, quod si te non absentando in fraudem, Præposituræ tuæ jura fideliter prosequaris, quum ex hoc penseri debeas residens, perjurium non incurris.

NOTÆ.

(a) *Præposito de Valeris.* Ita legitur in quinta compilatione Honorii, edita à Cironio, sub hoc tit. cap. 1. id est, Præfecto, seu Præsuli de Valeris, Ecclesie S. Martini Turonensis; hoc enim nomen à civili politia ad ecclesiasticam transit; & Præpositi Ecclesiarum Præsules appellari cœperunt, Gaufridus lib. 1. epist. 12. ibi: *Dictum est mihi, quod Hugo Præpositus Carnotensis Ecclesie.* Ivo Carnot. epist. 98. ibi: *Causam, quam adversus te habet prædictus Gaufridus de Præpositura.* Notarunt Bosquetus ad Innoc. III. lib. 1. epist. 34. *Caesar de ecclesiast. hierarch. disp. 12. §. 4.* & nonnulla adduxi in cap. 1. verbo *Præpositus, de tempor. ordin.* Ecclesia autem hæc D. Martini à B. Perpetuo Turonica Sedis Præsule constructa fuit, in eaque transarum ejusdem sancti corpus, ut ex Severo Sulpitio refert Cironius in nota ad hunc textum; plura de ipsa Ecclesia referunt Gregorius Turon. lib. 2. hist. cap. 14. Yepes in chron. D. Benedicti, anno 552. cap. 2. Chopinus lib. 2. de sacra polit. civil. §. num. 14.

(b) *Ligia.* Hæc verba omiſſa sunt à Raymundo, sed apprimè explicant obligationem residentie, quam Honorius ligiam dixit, ut significaret residentiam continere integram dedicationem, & totalem subjectionem. Ligia enim est obliga-

tio standi semper à partibus Domini, cui promittitur. D. Bernardus epist. 320. ibi: *Nam illa die filii Petri Leontis omnes humiliter genuerunt se ad pedes Domini Papa, & facti sunt homines eius ligiti, & jurarunt ei ligiam fidelitatem.* De Roberto Siciliæ Rege, qui se Romano Pontifici ligiam sponndit, refertur in Clement. Pastoralis 3. de re judic. & Marthæus Patissus in vita Offa primi, ait: *Offa filio suo unigenito ligiam fecerunt fidelitatem.* Latè illustrat Meursius in Glossario, verbo *Ligios.* Gerardus Vossius de vni. sermon. lib. 3. cap. 20. Unde Honorius refert, Præpositum de Valeris promississe residentiam ligiam, id est, integram, & totalem, ut præstant Vassalli Dominis suis, juxta tradita à Vossio ubi proxime; beneficiarii enim, & cæteri Præsules debent assidue residere in propriis Ecclesiis; cap. ad hæc, de præbend. Unde in eis dicuntur collocati; 7. Synodus can. 15. assidui, cap. ad hæc, 13. de præbend. & plerumque incardinati, ut notavit Cironius in præſenti.

(c) *Juramentum.* Id enim, quod cujusque officii ac muneris est, ex statuto, vel praxi Ecclesie juramento firmari potest; unde quia residentia in propria Ecclesia officio paritorali annexa est, id è juramentum de residentia canones exigere permittunt; nec dubium quin ordinum functiones, & habitus clericalis gestio, vel alia hujusmodi, quæ ecclesiasticis legibus sanc-

cita

cita sunt, juramento promitti possint, ac debeant, si consuetudo vigeat, vel statutum Episcopi id exigat, eo modo, quo castitas ordini ecclesiastico ex lege annexa, in Subdiaconatus susceptione voveri dicitur; juramentum enim susceptionis obligationis potest esse vinculum, & in legum custodiam ad munimentum adhiberi; quia sicut pro veritate indaganda, ita pro justitia munienda juramentum exigi potest. Facit Novella 6. Justin. cap. 1. licet pro rebus, quæ tacite, aut expressè non veniunt in ipsa ordinatione, juramentum exigi non possit absque simulationis labe, cap. dilecti, 13. de majori. & obed. agnovit Gofridus Vindocin. lib. 2. epist. 11. docuit Hallierius de sacris elect. sect. 7. §. 7. Etiam ab ordinatis, seu promotis juramentum de observandis omnibus Ecclesiæ canonibus exigi non debet, propter periculum perjurii. Synodus Cabilon. 2. cap. 13. ibi: *Dicitur est de quibusdam fratribus, quod eos, quos ordinaturi sunt, jurare cogant, quod digni sint, & contra canones non sint facturi, & obedientes sint Episcopo, qui eos ordinat, & Ecclesiæ, in qua ordinantur: quod juramentum, quia periculosum est; omnes una inhibendum statuimus.* Potest tamen simile juramentum de canonibus observandis, ab ordinatis, vel promotis ad ecclesiastica beneficia exigi, quando per tale juramentum intenditur disciplina ecclesiastica finis, & munerum gradus, vel beneficii suscepti implementum; non tamen, ut qui ita juravit, teneatur sub perjurii reatu omnes Ecclesiæ canones servare: quo modo accipiendum est Concil. Toler. 11. can. 10. juncto Hallierio ubi supra, §. 6. in fine.

(d) *Mantuanæ.* Plerumque enim tempore ordinationis, aut institutionis in propria Ecclesia juramento promittitur indemnitas rerum ipsius Ecclesiæ, juxta formam præscriptam in Pontificali Romano, his verbis: *Possessiones vero ad mensuram meam pertinentes, non vendam, nec donabo, neque impignorabo, nec de novo infundabo, vel aliquo modo alienabo; etiam cum consensu Capituli Ecclesiæ meæ, inconsulto Romano Pontifice; & si ad aliquam alienationem de venero, penas in quadam super hoc edita constitutione contentas eo ipso incurere volo.* Hanc autem promissionem juramento firmatam, non ab omnibus Prælati instituendis, sed ab eis tantum, qui de dilapidatione suspecti sunt, exigi debere probat Hallierius d. sect. 7. ex textu in cap. de Siracusana, 13. 28. dist. ubi ab eo, qui uxorem, & liberos habebat, tale juramentum Pelagius exegit, propter timorem dilapidationis, quia liberorum causâ credebatur Episcopum illum bona Ecclesiæ dilapidaturum fore. Nec novum est, ut juramentum ob aliquam suspicionis cau-

sam ab aliquibus exigatur, quod ab aliis non præstatatur, ut in cap. cum in Ecclesiis, 10. de majori. & obed.

COMMENTARIUM.

Uit olim pravus mos non residendi, tam altè infixus in animis Pastorum, & Curatorum, ut cautum sit in Capitularibus Caroli, & Ludovici filii, lib. 5. tit. 108. secundum editionem Frederici Lindembrogii, ut presbyteri, qui in titulis consecrantur, secundum canones, antequam ordinentur, promissionem stabilitatis loci illius faciant. Hæc residentia erat magis præcisâ, ideoque ligia appellatur ab Honorio III. in præsentu, & licet juramentum adimplendum sit in specifica forma, non per æquipollens, cap. ad nostram, el. 1. de injur. & absens pro negotiis Ecclesiæ non videatur adimplere propriè præceptum residendi, cum non lucretur distributiones quotidianas, juxta supra tradita in cap. de cetero; tamen adhuc certum est pro residente haberi, ideoque eum fructus proprii beneficii lucrari, cap. cum dilectus, cap. ad audientiam, hoc tit. & novo jure etiam distributiones, ex cap. unic. hoc tit. in 6. in certis casibus, quia residentia non ita strictè petenda est, ut beneficiarius semper, & continuò stet in loco beneficii, cap. nunquam, 33. de consecr. dist. 5. l. foramen, 28. ff. de servit. urban. & ita licet juramentum debeat impleri in specifica forma, tamen potest per æquipollens adimpleri, consentiente parte, in cujus favorem præstitum est, ut probat P. Suarez tom. 2. de relig. tract. de juramento, lib. 2. cap. 37. unde cum juramentum in præsentu specie fuisse præstitum de residendo in Ecclesia S. Martini Turonensis pro Præpositura, quam in ea Ecclesia Præpositus de Valeris obtinebat, & respiceret tantum favorem ipsius Ecclesiæ, ubi residere debebat, ideo absens pro ejus juribus teneas, ac defendendis plenè, & verè adimplet juramentum præstitum de residendo in ipsa Ecclesia sancti Martini. Neque enim testudinis more Ecclesiæ hætere debet qui juravit residere; quamvis ligiam residentiam promississet. Episcopus autem absens à propria diocesi, etiam causâ utilitatis propriæ Ecclesiæ, vel Republicæ, non fruatur privilegio alternatiæ. Gonzalez ad regul. 8. gloss. 43. num. 84. Garcia de benef. p. 5. cap. 1. §. 10. Moneta de optione cap. 3. Barbosa de presb. Episcopi, 3. p. alleg. 53. n. 34. Gratianus disp. cap. 166. num. 13. Immo est tantum per tres dies abfuerit pro toto illo mense, alternatiâ uti non potest. Germonius de indult. Cardin. §. volumus, num. 21. Barbosa ubi supra, num. 63.

CAP V T XIV.

Idem Capitulo (a) Metensi.

Cum dil. f. Magister Otho (b) scriptor noster, Canonicus Ecclesiæ vestræ grata nobis jugiter impendat obsequia, & non minùs si sit absens, quàm præsens, eidem Ecclesiæ utilis habeatur, universitatem vestram rogandam duximus & monendam, per Ap. vob. scripta mand. quatenus eidem in nostro servitio commoranti, ob reverentiam Apostolicæ Sedis & nostram, annuatim fructus præbendæ suæ integraliter assignetis, satisfaciendes sibi congruè de subtractis; non obstante consu-

suetudine, quæ super hoc contra absentes Canonicos inter vos dicitur emanasse, cum familiares nostri, qui circa nos se (c) obsequiales exhibent universis, minori non debeant prærogativâ gaudere, quàm vestrum singuli, quorum negotia per ipsos sæpius promoventur.

NOTÆ.

(a) *Metensi.*] Ita etiam legitur in quinta compilatione Honorii III. sub hoc tit. cap. 2. Metensis Civitas, vulgò Metz, principalis est Gallie Belgicæ, in qua olim sedem habebant Reges Gallie Orientalis, ut refert Yepes tom. 2. chron. D. Benedic. cent. 2. anno 632. habuit Episcopalem Cathedralam jam à primis Ecclesiæ sæculis; liquidem primus ipse Episcopus fuit sanctus Clemens, sancti Petri discipulus, & sancti Clementis Papæ patruus, cognomento Flavius, ut refert Bucelivus tom. 1. Germaniæ sacra, fol. 35.

(b) *Scriptor.*] Temporibus Innocentii III. jam Romæ fuisse scriptores, seu scribas litterarum Apostolicarum, constat ex c. dura, 4. de crimin. falsi; eorum originem refert Polydorus Vergilius de invent. rer. lib. 8. cap. 2. illis verbis: *Ab initio fuerunt scribae, qui litteras scriberent Apostolicas*

parvo, vel nullo pretio, secundum illud Salvatoris præceptum, *Gratis accepistis, gratis date.* At deinde Joannes XXII. collegium Scribarum Apostolicorum primus numero distinxit. Privilegia ipsorum, & collegium refert Cohelius in not. Cardin. cap. 24.

(c) *Obsequiales exhibent.*] Facit Cassiodorus lib. 1. epist. 15. ibi: *Idcirco præsentis iussione decernimus, ut domus Patris Angelli ad Africam discedentis, qui regnum petens alterius, nostris est utilitibus serviturus, salvis legibus tuâ tuitione valletur, ne violentos cuiusquam impetus, subtractâ domini defensione, patiantur. Pervia sunt enim semper injuriis facultates absentium, & quodammodo videtur occasio homines in delictum trahere, quæ non potest animum pervadentis de persuasionem terrere. Ideoque Celsitudo vestra, quæ votum pium est habere vicinam gentis, erigat humiles, eripiat opprimendos; & quod potestatibus rarum est, proficiat cunctis, qui universis celsior inveneris.*

CAPVT V.

(a) *Meldensi Episcopo.*

Ad audientiam nostram te significante pervenit, quod cum in Meldensi Ecclesia quædam sit (b) constitutio inita, juramento vallata, & auctoritate Sedis Apostolicæ confirmata, ut videlicet ejus Canonici, qui per sex menses non resederint in eadem, suarum priventur fructibus præbendarum, illis dumtaxat exceptis, quos infirmitas proprii corporis excusaret, sive ad Apostolicam Sedem accedere, vel in ejus servitio contigerit detineri, quosque peregrinationis labor, aut studia traherent litterarum; Decanus, & quidam alii Canonici Meldenses occasione constitutionis hujusmodi Canonicos in tuo servitio commorantes, præbendarum suarum privare fructibus moliantur. Unde cum tibi plurimum expediat aliquos Canoniorum ipsorum in tuo servitio retinere, nobis humiliter supplicasti, ut super hoc necessitati tuæ, Apostolicæ dignaremur provisionis moderamine providere. Volentes igitur constitutionem moderari prædictam, ut dicta Ecclesia fructum sentiat eadem, & tu per ejus abusum dispendium non incurras; præsentium auctoritate decernimus, ut duo ex Canonicis Ecclesiæ memoratæ in tuo servitio existentes, suarum fructus (c) integrè percipiant præbendarum, cum absentes dici non debeant, sed præsentibus, qui tecum pro tuo, & ipsius Ecclesiæ servitio commorantur.

NOTÆ.

(a) *Meldensi.*] Ita etiam legitur in cap. final. hoc tit. in 5. compil. De Ecclesia Meldensi nonnulla notavi in cap. 1. de constit.

(b) *Constitutio.*] De his statutis, seu consti-

tutionibus Ecclesiarum, & quatenus Canonici ligent, egi in cap. cum omnes 6. de constit.

(c) *Integrè.*] Exceptis distributionibus quotidianis, juxta adducta in cap. de cetero, ubi textum hunc exposui, hoc titulo.

CAPVT VI.

Gregorius IX. Patriarcha (a) *Antiochie Ap. Sedis Legato.*

Cum ad hoc sint Ecclesiastica beneficia deputata. Et infra: Sanè nobis innotuit, quod Ecclesia Antiochena multis ex servitoribus ejus absentibus est ferè destituta ministris. Unde mandamus, quatenus non obstantibus Apostolicis indulgentiis

tiis, & prædecessorum tuorum licentiâ, absentes Canonicos, & (b) affisios revoces ad residendum in Ecclesia supradicta; & si non venerint, tu de ipsorum beneficiis, dum absentes fuerint, ipsi Ecclesiæ facias congruè deferviri, in utilitatem ejusdem quod ex præfatis beneficiis superfuert convertendo.

NOTÆ.

(a) **A** Ntiocia.] De Patriarcha hoc Antiocheno, & ejus ditione nonnulla notavi in cap. 1. de translât. Episc.

(b) **A**ffisios.] Affisii alio nomine Mansionarii, sunt illi, qui in Ecclesiis Cathedralibus assidue, & veluti permahenter officium canendi in choro, divinaque officia celebrandi habent, quorum mentio fit in cap. si quis Episcopus 1. q. 1. qui canonicis inferiores sunt, ab eisque regulariter differunt in stallo in choro, & voce in Capitulo; dicunturque vulgari nomine, racioneros: docent Alberic. in dictionario, verbo Affisii, Selva de benef. p. 1. quest. 2. num. 27. Zecchius num. 2. Petrus Gregor. à num. 11. Azor cap. 9. §. 10. lib. 6. insti. tom. 2. Casar de Eccles. hierarch. q. 2. proem. n. 12. licet Cujacius in præfenti velit, affisios esse Capellanos choro inservientes, valdeque differre à mansionariis, qui Parononnarii dicuntur in l. 46. C. de Episcop. & cleric. can. 2. Synods Chalced. & hujusmodi portionarios esse de Capitulo, in eoque vocem habere, si in ipsa electione Ecclesiæ caveatur, probat Solorzanus tom. 2. de jure lnd. lib. 3. cap. 4. num. 9.

COMMENTARIUM.

Conclusio
probat.

EX hoc textu sequens communiter deducitur assertio: Si patitur Ecclesia ministrorum defectum, privilegiati super absentia per subtractionem proventuum beneficii residere coguntur. Quæ assertio singularis est in jure, probari tamen per argumentum potest ex cap. quartus, de etate & qualitat. & aliis infra referendis. Illustrant Gregorius Lopez in l. 4. glossa 6. ut §. p. 1. Petrus Gregorius in tract. 6. de constit. & benefic. cap. 7. & alii congesti à Barbola hic.

Impugnatur
traditis
assertio.

Sed pro dubitandi ratione in hanc assertionem ita insurgi potest: Indultum à jure beneficium non est alicui auferendum, regul. Indultum, de reg. jur. in 6. nec potest Ecclesia venire contra factum proprium, l. post mortem, 25. ff. de adopt. vel dicere injustum factum superioris, l. libertis, 9. ff. de obsequiis. Sed si absentes à propria Ecclesia ex justis causis cogantur residere in ea, auferitur beneficium indultum, & Ecclesia venit contra factum proprium: Ergo sustineri potest præfens decisio. Accedit, nam absentes à proprio beneficio, coguntur in eo residere sub pœna privationis beneficii, ut probavi in cap. 2. cap. velatum, hoc tit. Igitur si absentes ob defectum ministrorum cogendi sunt residere, non per subtractionem proventuum, sed sub pœna privationis cogendi sunt redire ad Ecclesiam.

Traditur
ratio deciden-

Quæ dubitandi ratione non obstante, vera est præfens decisio, quæ pluribus firmatur juris principiis. Primò, quia privilegium concedi non potest in præjudicium divini cultus, cap. ex parte, 12. de constit. nec etiam juramentum est servandum, quando incipit esse damnosum Ecclesiæ, cap. sicut, ex literis, 13. de jurejur. cap. 1. de his que sunt à majori parte. Secundò, quia in-

tentio concedentis privilegium ad hunc casum extendi non debet, l. si quando, 35. C. de inoffic. testam. quia credi non potest, quod si concedens à principio similem casum prævideret, tale privilegium concederet, & sic res pervenit ad casum, à quo incipere non poterat, ac per consequens vitatur, l. pluribus, 146. §. 1. C. si placeat, ff. de verb. obl. l. Granus, 71. §. sed cum duo, ff. de fideiuss. Tertio, quia qualibet concessio semper intelligitur facta, rebus sic stantibus, l. quod servum, 8. ff. de condit. unius data, ne quis videatur onerari in infinitum, l. si quis vna, 4. ff. de periculo & commodo, l. qui bona, 13. §. si quis, ff. de damno infect. Quarto, quia privilegii verba accipienda & interpretanda sunt, ut nullum, aut parvum tertio præjudicium irrogetur, cap. cum dilecti, de donat. l. Mercanus, C. de emancip. liber. Quintò, quia inspecta regula legis de etate, 11. §. ex ea, de interrog. aut. quæ de novo emergunt, novo indigent auxilio. Facit quod dicitur in l. ut gradatum, §. 1. ff. de muner. & honor. scilicet, quoties penuria adest eorum, qui Magistratus suscipiunt, immunitates aliquibus concessas infringi; immò & incapacitates tolli, docetur in l. 3. §. spurus, ff. de Decur. illis verbis: Spuriis decurionibus creari propter penuriam. Memò ergo Gregorius in præfenti statuit, quòd si Ecclesia patiatur ministrorum defectum, privilegiati teneantur residere, quia eo casu cessat tale privilegium.

Ex hac decidendi ratione, & juris principiis in ea congestis, lucem accipiunt varia juris testimonia. Primò textus in cap. suggestum, 9. de decimis, cap. quid per novale, de v. f. ubi privilegium non tollendi decimas statibus Cisterie concessum, cessat quatenus incipit esse damnosum Ecclesiæ, & ejus ministris, habet à consideratione ad mentem concedentis. Secundò agoscitur ratio textus in cap. ad decorem, 5. de instit. ubi non obstante statuto de certo Canonicorum numero etiam per Pontificem confirmato, provideretur de fructibus canonicis ultra numerum receptis, quia aucti erant Ecclesiæ proventus, & Ecclesia patiebatur ministrorum defectum; undè Canonici contra statutum etiam per Pontificem confirmatum, ex nova causa venire possunt. Similiter in cap. quanto 16. de censibus, docetur obligationem procurandi fratres, quæ ex fructuum ubertate aucta erat, restringi & cessare, si damnium Ecclesiæ sequi incipiat. Faciunt textus in l. 1. §. illud, ff. de vinere actioque, l. non movus, 12. C. de servit. junctis traditis à Barbola, & Rodriguez, quos laudat Olea de cess. jur. in. 7. q. 3. num. 33.

Nec obstat dubitandi ratio supra expenta; nam in præfenti specie privilegium non residendi absentibus ex justa causa concessum, non revocatur à Pontifice, qui illud concessit, sed potius ex ejus enixa voluntate cessat pro eo tempore, quo Ecclesia patitur ministrorum defectum; & ita Ecclesia ipsa interpellat absentem, ut residat, quo casu necipsi qui concessit, contra factum venit, nec propriam concessionem infirmat, sicut in l. quod est constitutum, C. ne de

suam defunctor. & litigatur contra emancipationem, quia non emancipator, sed alius in iudicio adfuerat. Et in l. servo manumisso, § 8. ff. de condit. indeb. servus, qui accipit pecuniam, non obstante regula textus in d. l. post mortem, l. cas, C. de transact. in iudicio repetitur, quia non ipse, sed affertor liber quis litigabat, ex l. 1. C. de assert. vol. l. 1. C. de liberat. caus. Accedit, quia in presenti casu propter publicam Ecclesie utilitatem poterat, qui privilegium concessit, contra factum proprium venire, ex l. 1. C. de predis minor. l. qui inde, C. de agricolis, lib. II. Nec obstat augmen-

tum ipsius dubitandi rationis, nam in presenti specie non agitur de puniendo absente ex justa causa, & non residente; quia tunc non erat locus alicui poenae, argumento legis Gracchae, 4. C. ad leg. Jul. de adul. sed de revocando absente, ut non obstante privilegio sibi concessio, in propria Ecclesia resideat: quare non per privationem beneficii, ut alii sine justa causa & contumaciter absentes, juxta textum in cap. 2. cap. qualiter, cap. inter, cap. ex tua, hoc est, est revocandus, sed potius per subtractionem proventuum, & aliis juris remediis, argumento textus in cap. 1. de iudiciis, cum vulgatis.

CAPVT VII.

(a) Idem.

Clericos in Ecclesia tuae jurisdictionis, beneficia, quae residentiam exigunt, affectuos, si ad alterius diocesim absque licentia tua morandi causa transferint, liceat tibi, si moniti non redierint, dictis beneficiis (nisi excusationem rationabiliter ostenderit) spoliare.

NOTÆ.

to rescribat in presenti decretali non constat, eam tamen exposui in cap. 2. cap. ex tua, supra hoc tit.

[Dem.] Gregorius IX. videlicet: cui Praela-

TITULUS V.

De Præbendis, & Dignitatibus.

CAPVT I.

Ex Concilio (a) Pictaviensi.

Ut nullus de Clero, sive populo (b) ecclesiastica bona (c) jure consanguinitatis sibi requirat habenda.

NOTÆ.

(b) Ecclesiastica bona.] Cum veteres glossatores, & classici repetentes adhuc textum, Concilio ipso Triburiensi, & ejus canonibus caruisent, ex conjecturis tantum veram sententiam hujus textus inquirentes, in varias divisi fuerunt sententias. Glossa verbo *jure sanguinis*, & Holtiensis *hic*, quos sequitur Quintanadvennas *dict. 2. p. n. 9.* existimantur bonorum ecclesiasticorum nomine in presenti intelligi ea bona, quae Ecclesia temporalis dominio habet, & alienari prohibentur in c. non liceat 12. *quast. 2. cap. nulli, 5. de rebus Eccles.* in quibus propter nimiam haeredum Praelatorum Ecclesiae avaritiam, qui praetextu terum patrimonialium defuncti, bona etiam Ecclesiae occupabant, hoc deserto canone opus fuit; et si jam non ita expressè id cautum esset in cap. manifesta, 20. cap. sunt manifesta 21. 12. *quast. 1. cap. sacerdoti, 1. cap. presbyter 3. 12. quast. 4.* Sed haec sententia aperte convincitur ex rubro, sub quo praesens textus, tam in prima, quam in

2.

L

(a) Pictaviensi.] Ita etiam legitur in cap. 1. hoc tit. in 1. collect. ubi additur pars capituli decreti, ut etiam habetur in cap. 2. de cohabit. cleric. sed praesentem canonem non repetiri in Concilio Pictaviensi, notarunt Ant. Augustin. in praesenti, Quintanadvennas *Ecclesiast. lib. 2. n. 1.* sed inter canones hujus Concilii editos à Baronio tom. 12. anno 1100. num. 19. Severino tom. 3. *Concil. p. 1. Coriolano in summa Concil. fol. 489.* reperuntur haec verba, prout in presenti referuntur: & quia primus canon ipsius Concilii incipit, *decrevit sancta Synodus*, ideo in dicta prima collectione in epigrapha hujus textus, & dicti capituli 2. de cohabit. additur pars capituli decreti, quasi in eis referantur partes ipsius canonis 1. Historiam hujus Concilii jam dedi in c. 1. de atat. & qualis, cap. 1. de filis presby. ubi alii canones ipsius Concilii referuntur.

D. D. Gual. in Decretal. Tom. III. Pars I.